

Percepce inspekční činnosti učitelkami mateřských škol

Martina Gajdošíková

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Gajdošíková**
Osobní číslo: **H140415**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Percepce inspekční činnosti učitelkami mateřských škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zaměřené na problematiku pedagogické evaluace a autoevaluace mateřské školy.

Vymezení teoretických východisek týkajících se činnosti, obsahu a forem práce české školní inspekce ve vztahu k mateřským školám.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s učitelkami mateřských škol.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat pomocí kódování, včetně interpretace.

Stanovení závěrů výzkumu a formulace doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FINDLATER, Sarah. How to survive an Ofsted Inspection. London: Bloomsbury publishing, 2015. ISBN 978-14-7291-106-3.

KATZOVÁ, Pavla. Školský zákon: komentář. 1. Praha: ASPI, 2008. Komentáře nakladatelství ASPI. ISBN 978-80-7357-412-3.

MACBEATH, John. E. C. a Milan POL. Serena aneb autoevaluace škol v Evropě. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 2006. Komentáře nakladatelství ASPI. ISBN 80-902614-8-5. .

SVĚTLÍK, Jaroslav. Marketingové řízení školy. 2. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-494-9.

SYSLOVÁ, Zora. Autoevaluace v mateřské škole: cesta ke kvalitě vzdělávání. 1. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0183-0.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.

Ústav školní pedagogiky

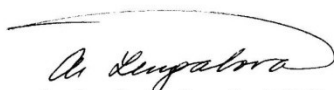
Datum zadání bakalářské práce:

25. listopadu 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 25. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13. 12. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část se zaměřuje na mateřské školy a učitele v procesu hodnocení a kontroly. Podrobněji popisuje souvislost zavádění autoevaluace do mateřských škol, hodnocení škol a učitelů ze strany České školní inspekce a vnímání takové situace z psychologického hlediska. Dále sumarizuje poznatky týkající se činnosti, obsahu a forem práce České školní inspekce. Empirická část shrnuje data vztahující se k percepci realizované inspekční činnosti učitelkami mateřských škol. Tyto poznatky byly zjišťovány formou kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím polostrukturovaného interview s učitelkami mateřských škol. Ze zjištěných dat plyne, že percepcie inspekční činnosti učitelek je velmi subjektivní. Liší na základě délky praxe, jejich očekávání, předchozích zkušenostech, a také na základě povahy a psychické odolnosti každé z nich.

Klíčová slova: percepcie, inspekční činnost ČŠI, autoevaluace, učitel, mateřská škola

ABSTRACT

The bachelor thesis has theoretical-empirical character. The theoretical part is focused on nursery schools and teachers in the evaluation and control process. In detail it describes context introducing self-evaluation into nursery schools, schools and teacher's evaluation by the Czech School Inspectorate and the perception of such a situation from a psychological aspect. Also summarizes findings concerning the activities, content and forms of work of the Czech School Inspection. The empirical part summarizes data concerning to perception of implemented activity of school inspection by kindergarten teachers. These findings were determined through qualitatively oriented research through semi-structured interviews with kindergarten teachers. From the data it follows, that the perception of the inspection activities for teachers is very subjective. It varies based on length of experience, expectations, previous experience, and also based on the nature and mental resilience each of her.

Keywords: perception, inspection activity of Czech School Inspection, self-evaluation, teacher, nursery school

Tímto bych chtěla poděkovat paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD. za odborné vedení mé bakalářské práce, za její rady, podněty a připomínky.

Děkuji také všem osloveným učitelům za umožnění výzkumu, za jejich ochotu a otevřené výpovědi.

Poděkování patří i mé rodině za jejich podporu a trpělivost během studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MATEŘSKÉ ŠKOLY A UČITELÉ V PROCESU HODNOCENÍ A KONTROLY	12
1.1 AUTOEVALUACE V MATEŘSKÉ ŠKOLE JAKO PODKLAD PRO HODNOCENÍ ČESKOU ŠKOLNÍ INSPEKCI	12
1.2 UČITELÉ MATEŘSKÝCH ŠKOL V EVALUACI	14
1.3 SOUVISLOST PŮSOBENÍ ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE V MATEŘSKÉ ŠKOLE S PERCEPCÍ UČITELŮ	16
2 ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE	18
2.1 STRATEGIE A POSLÁNÍ ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE	18
2.1.1 Hodnotící a kontrolní činnost České školní inspekce	19
2.2 PRAVIDLA A PRŮBĚH INSPEKČNÍ ČINNOSTI	20
2.2.1 Výstupy inspekční činnosti	21
3 KRITÉRIA HODNOCENÍ ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE PRO MATEŘSKOU ŠKOLU	23
3.1 MODIFIKACE KRITÉRIÍ HODNOCENÍ ČŠI PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	27
4.1 CÍLE A OTÁZKY VÝZKUMU	27
4.2 ZKOUMANÉ PŘÍPADY	28
4.3 REALIZACE VÝZKUMU	29
4.4 VÝZKUMNÁ METODA A METODA ANALÝZY	29
5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE	31
5.1 PŘÍPRAVA UČITELEK NA HOSPITACI.....	31
5.2 OČEKÁVÁNÍ UČITELEK	37
5.3 POCITY UČITELEK.....	40
5.4 PŘÍSTUP INSPEKTOREK	45
5.5 ODRAZ INSPEKČNÍCH ZÁVĚRŮ V PEDAGOGICKÉ ČINNOSTI.....	49
5.6 DOPORUČENÍ DO PRAXE	52
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	54
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61

SEZNAM PŘÍLOH.....	62
---------------------------	-----------

ÚVOD

Bakalářská práce zkoumá percepci inspekční činnosti učitelkami mateřských škol. Toto téma jsem si zvolila vzhledem k tomu, že i já sama se stanu učitelkou mateřské školy a během své praxe inspekční činnost bezpochyby zažiju několikrát. Zajímalo mě, jak inspekční činnost probíhá, co učitelkám přináší a zda existuje způsob, jak se co nejlépe na tuto situaci připravit.

Cílem teoretické části je objasnit činnost, obsah a formy práce České školní inspekce. Tato část je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole teoretické části popisujeme důvody zavádění autoevaluace do mateřských škol a její souvislost s hodnocením České školní inspekce. Dále se zaměřujeme na mateřské školy a učitele v procesu kontroly, hodnocení a též percepci z psychologického hlediska. Termíny percepce a vnímání jsou považovány za synonyma, proto v textu budeme užívat obě varianty.

V druhé kapitole sumarizujeme poznatky týkající se náplně práce České školní inspekce. Podrobněji popisujeme strategii a poslání inspekce, a také pravidla a průběh inspekční činnosti.

V poslední kapitole se soustředíme na modifikaci kritérií hodnocení České školní inspekce pro mateřskou školu. Popisujeme celkem šest oblastí, které inspekce v rámci kontroly a hodnocení sleduje.

Česká školní inspekce dochází do mateřských škol v pravidelných intervalech za účelem zjišťování kvality a efektivity vzdělávacího procesu pomocí kontrolní a hodnotící činnosti. Několikadenní působení inspekce v mateřské škole může pro učitele znamenat zátěžovou situaci, která vyžaduje jejich pečlivou přípravu a psychickou pohodu, která je nezbytná pro přirozený a běžný režim mateřské školy. Průběh i závěry z inspekční činnosti mohou zásadně ovlivnit budoucí práci učitelek, ale i celkové klima a chod mateřské školy.

Proto je cílem praktické části podrobnější odkrytí toho, jak učitelky mateřských škol vnímají realizovanou inspekční činnost. Výzkum přinesl zajímavé názory, pohledy na ČŠI a komparaci zkušeností učitelek různého věku. To vše může pomoci především začínajícím učitelkám, které v praxi působí krátce a inspekční činnost zažívají poprvé. Celkově může výzkum učitelkám přinést ucelené poznatky o průběhu inspekční činnosti a spoustu doporučení, které jim pomohou se na tuto situaci lépe připravit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MATEŘSKÉ ŠKOLY A UČITELÉ V PROCESU HODNOCENÍ A KONTROLY

České školství se neustále transformuje a dochází k různým inovacím. Největší změna však přišla po roce 1989, kdy v České republice probíhala reforma školství. Syslová (2012, s. 13) uvádí, že tato školská reforma „*měla být komplexním dlouhodobým procesem, jehož východiskem mělo být definování klíčových principů a cílů vzdělávání.*“ Tyto klíčové principy a cíle byly následně formulovány v roce 2001 v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice, neboli v Bílé knize.

Syslová (2012, s. 14) dále uvádí, že takto „*decentralizované řízení poskytuje školám poměrně velkou svobodu k samostatnému rozhodování a možnost pracovat podle vlastních podmínek.*“ Tuto svobodu a autonomii dala školám především snaha oprostít se od tradičního řízení škol a přiblížit se k neustále vyvíjejícím se evropským trendům.

K těmto účelům byly připraveny rámcové vzdělávací programy (dále RVP), ve kterých jsou stanoveny požadavky jednotlivě pro všechny typy vzdělávání, formulují rámce učebních plánů, a také pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále ŠVP). RVP tedy tvoří podklad pro tvorbu ŠVP, které školám přináší možnost samostatné práce. Školy si zde mohou nastavit vlastní podmínky, cíle, plány a strategie. „*Otevírá se tak prostor pro další rozvoj autonomie škol, pro uplatnění jejich potenciálu, pro větší rozvoj tvůrčích schopností učitelů, pro větší flexibilitu vzdělávacího systému i pro vyšší efektivitu vzdělávání.*“ (Bílá kniha, 2001, s. 38) Školy se však musí při tvorbě ŠVP bezpodmínečně řídit požadavky vycházejících z RVP a všechny cíle musí být ve vzájemném souladu těchto dokumentů.

Veškeré změny v důsledku kurikulární reformy byly, mimo jiné, důvodem pro zavádění autoevaluace do mateřských škol.

1.1 Autoevaluace v mateřské škole jako podklad pro hodnocení Českou školní inspekcí

V procesu hodnocení škol se lze setkat s několika pojmy. Školský zákon (2014) uvádí pojem *vlastní hodnocení*, zatímco RVP (2016) pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) pracuje s pojmem *autoevaluace*. Syslová definuje autoevaluaci jako „*systematické a*

plánované hodnocení na základě předem stanovených kritérií, které směřuje ke zkvalitnění práce školy a je prostředkem pro zavádění a řízení změn ve škole.“ (Syslová, 2012, s. 24.) Podle Průchy (2016), by měla autoevaluace přispět k lepšímu chápání fungování mateřské školy, podmínek a kvality poskytovaného vzdělávání. Toto chápání se má odrazit ve strategických plánech rozvoje, v kvalitě učitelů i celé mateřské školy. Oba autoři poukazují na to, že proces autoevaluace může mít pozitivní dopad na kvalitu nejen výchovně vzdělávacího procesu, ale i na fungování celé organizace. Podobně o autoevaluaci hovoří i MacBeath (2006, s. 101), který uvádí, že jejím „*prvořadým smyslem je nastartování rozvojových procesů.*“ Na základě autoevaluace mohou tedy školy uskutečňovat plán dalšího rozvoje.

RVP PV (2016, s. 37) uvádí, že „*autoevaluace poskytuje škole zpětnou vazbu ke korekci vlastní činnosti a současně slouží jako východisko pro další práci.*“ Díky autoevaluaci mají školy možnost zjistit kvalitu jejich vzdělávacího procesu a pedagogické činnosti. Zároveň je to ideální příležitost k nalezení slabých stránek a nedostatků, které lze na základě tohoto vlastního hodnocení odstranit. Parmová (2010) uvádí, že v tomto procesu je nevýhodou jakási neschopnost učitelů dívat se a hodnotit danou věc z nadhledu. To vše je ovlivněno především vzájemnými vztahy na pracovišti. Zřejmě proto autoevaluace není nikdy dostatečně objektivní a je tedy potřeba, aby byla kvalita škol sledována i externě.

Východiskem pro objektivní hodnocení školy je Česká školní inspekce (dále ČŠI). Autoevaluace, jakožto interní (vnitřní) hodnocení školy, totiž slouží jako podklad pro externí (vnější) hodnocení právě Českou školní inspekci. RVP PV (2016) uvádí, že každá mateřská škola si vytváří vlastní systém autoevaluace, včetně pravidel. Jednotlivé konkrétní oblasti hodnocení lze vyvodit z RVP PV. Za klíčové oblasti pro autoevaluaci se však považují především podmínky, průběh a výsledky vzdělávání mateřské školy. Z hlediska komplexnosti je však nutné sledovat (RVP PV, 2016, s. 37) :

- *soulad ŠVP (TVP) s RVP PV*
- *plnění cílů ŠVP (TVP)*
- *způsob zpracování a realizace obsahu vzdělávání (zpracování a realizace integrovaných bloků)*
- *práci učitelů (včetně jejich sebereflexe)*
- *výsledky vzdělávání (pedagogická diagnostika)*

- *kvalitu podmínek vzdělávání v kontextu RVP PV*

Vašátková (2011) poukazuje na fakt, že interní hodnocení školy má primárně zlepšovat její kvalitu, na rozdíl od externí evaluace, která má tuto kvalitu prokazovat. Obě tyto složky hodnocení jsou však důležité a teprve jejich vzájemná komplementarita může zaručovat zvýšení kvality a efektivity vzdělávacího procesu a školy (Syslová, 2012).

ČŠI, mimo jiné, údaje z vlastního hodnocení školy dále zpracovává do výroční zprávy. V RVP PV (2016) se uvádí, že autoevaluaci může provádět ředitel školy, pedagogický sbor i každý učitel. Podle ČŠI patří právě autoevaluace k nejvíce problematickým oblastem ve zpracování ŠVP. Důvodem může být právě zmiňovaná neschopnost nadhledu či podjatost pedagogického personálu, který autoevaluaci provádí.

1.2 Učitelé mateřských škol v evaluaci

Učitelé mateřských škol jsou nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Podle pedagogického slovníku je učitel „*profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu.*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 2009, s. 261) Již tato definice naznačuje náročnost a odpovědnost této profese. V katalogu popisu povolání v Národní soustavě povolání (dále NSP) lze najít podrobné požadavky a popis činností učitelů mateřských škol. V NSP jsou pracovní činnosti učitele MŠ definovány takto:

- *Výchova a vzdělávání zaměřené na získávání vědomostí, dovedností a hygienických a sociálních návyků dětí v rámci školního vzdělávacího programu mateřské školy.*
- *Podpora rozvoje osobnosti dítěte předškolního věku, zdravého citového, rozumového a tělesného rozvoje, osvojení pravidel chování a životních hodnot.*
- *Podněcování osobního vývoje dětí, vyrovnávání nerovností vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání, pedagogická konzultace o vzdělávání dětí s rodiči a diskutování o jejich pokrocích, spolupráce s odbornými partnery.*
- *Vykonávání prací a úkolů souvisejících s přímou pedagogickou činností, včetně dohledu nad dětmi, vedení evidence o pedagogické činnosti, hodnocení účinnosti vzdělávacích programů, spolupráce se školskými a zdravotnickými zařízeními.*
- *Tvorba vzdělávacího programu třídy mateřské školy.*

- *Navrhování a aplikace vzdělávacích a výchovných metod včetně individuální práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.*
- *Tvorba a koordinace školního vzdělávacího programu mateřské školy nebo tvorba vzdělávacích programů pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a individuálních vzdělávacích plánů, popř. stanovení koncepce rozvoje školních vzdělávacích programů mateřských škol a jejich koordinace v regionu.*

Náplň práce učitelů je však velmi proměnlivá. Pracují s dětmi v prostředí mateřské školy, která „je prvním a velmi důležitým společenským prostředím, se kterým se dítě setkává mimo nejbližší rodinu.“ (Syslová, 2017, s. 76). Každé z dětí přitom představuje individuální osobnost se svými odlišnými vlastnostmi a potřebami, se kterými do mateřské školy vstupuje. Učitel tedy musí být skutečným odborníkem, aby dokázal svou pedagogickou činnost přizpůsobit individuálním potřebám každého dítěte. Zároveň musí umět „reagovat na často velmi se měnící okolnosti, způsobené emoční nestabilitou dětí tohoto věku, jejich (ne)zkušenosti v sociální oblasti apod.“ (Syslová, 2017, s. 82) Tato definice potvrzuje variabilitu učitelské profese.

V průběhu své pedagogické činnosti jsou učitelé také průběžně hodnoceni. V první řadě mohou učitelé hodnotit samy sebe, pomocí sebereflexe. Podle Syslové (2015) jde v procesu sebereflexe především o to, aby učitelé dokázaly uvést důvody svého jednání na základě teoretických poznatků, prozkoumávat své osobní zkušenosti a dokázat je uvést do souvislostí v širším kontextu. K těmto účelům mohou učitelé využívat různé techniky, například vedení profesního portfolia či deníku. Dále jsou učitelé hodnoceni ředitelkou nebo ředitelem školy (v případě mateřských škol i vedoucí učitelkou) na základě pozorování v rámci hospitací. Podle Mazáčové (2014, s. 41) hospitace „poskytuje získávání informací o průběhu, podmínkách a výsledcích pedagogické činnosti učitele.“ Výstup tohoto hodnocení může sloužit učitelům k jejich sebereflexi a zároveň slouží také jako podklad pro hodnocení Českou školní inspekcí. ČŠI však v rámci své činnosti nehodnotí pouze učitele, ale fungování mateřské školy jako celku. Podrobnější náplň práce ČŠI je popsána v dalších kapitolách.

1.3 Souvislost působení České školní inspekce v mateřské škole s percepcí učitelů

Působení ČŠI v MŠ by nemělo nijak zásadně ovlivňovat běžný chod mateřské školy. Přesto však pro učitele představuje určitou změnu především proto, že se dostávají do situace, kde jsou po několik dní sledováni a hodnoceni odborníky ze správního úřadu České republiky. Tuto situaci, kdy v mateřské škole probíhá inspekční činnost, mohou učitelky prožívat a vnímat odlišně. Z psychologického hlediska definuje Vágnerová (2016, s. 63) percepci (vnímání) jako „*individuálně charakteristický způsob porozumění realitě, jež směřuje k dalšímu zpracování vnímaných informací, jejich srovnání s již existujícími poznatky a k následnému zhodnocení a zařazení do určité kategorie.*“ Tato definice naznačuje, že každý člověk vnímá a chápe realitu odlišně. Podle Kohoutka (2000, s. 11) každý člověk „*podléhá jevu sociální percepce, tzn., že jeho vnímání je závislé na sociálních faktorech, resp. na sociální zkušenosti vůbec.*“ Vnímání se tedy liší u každého člověka na základě předchozích zkušeností, očekávání a skutečné reality.

Vágnerová (2016) dále uvádí, že naše percepce je ovlivněna emočním laděním a našimi aktuálními potřebami. Můžeme tedy předpokládat, že vnímání působení České školní inspekce budou učitelky interpretovat odlišně na základě jejich předchozích zkušeností a osobnostně emočního ladění. Podle Sternberga (2002, s. 133) „*do rámce percepce spadá řada psychologických jevů.*“ Lze tedy očekávat množství dalších faktorů, které budou percepci učitelek v průběhu inspekční činnosti dále ovlivňovat.

Vzhledem k náplni práce ČŠI je nutné, aby na tuto situaci byly učitelky i vedení školy dobře připraveny. Přítomnost inspekce v mateřské škole může u učitelek vyvolat různé pocity a emoce. Za nejvíce předpokládaný lze považovat strach, který vyvolává stres. Ten pak může mít zásadní, převážně negativní vliv na práci a chování učitelů. Podrobnější důsledky působení stresu na lidskou osobnost popisuje Křivohlavý (2003, s. 184-188). Stres však není jediným faktorem, který ovlivňuje lidské počínání. Jsou to také již zmiňované emoce. Podle Stuchlíkové (2002) působení negativních emocí, jako je například strach, může zásadně ovlivnit dílčí kognitivní procesy. Negativně pak tyto emoce mohou ovlivňovat percepci, pozornost, mentální reprezentaci, rozhodování apod. Mírná dávka negativních emocí však může mít i pozitivní dopad, především před zátěžovou situací. Stuchlíková (2002) dále uvádí, že tyto mírné obavy však mohou člověka podnítit k větší aktivizaci. Naše pozornost pak bude zaměřena na danou problematiku a může nás

tedy více motivovat k vyrovnání se s takovou situací. Vše se ovšem odráží od psychické odolnosti a zdatnosti každého člověka, v našem případě učitelky.

Podle Paulíka (2017, s. 147) odolnost člověka „představuje kvalitu adaptační schopnosti umožňující adekvátně zvládat dynamické podmínky, v nichž žije a vyrovnat se v interakci s nimi s kladenými nároky (zátěží), aniž by bylo podstatně narušeno fungování jeho osobnosti.“ Adaptační schopnosti se však u každého člověka liší, a proto lze předpokládat odlišné vnímání a interpretaci učitelek.

Působení inspekce však v každém případě znamená změnu běžného režimu mateřské školy a představuje pro učitelky určitou zátěž. „Člověk se s podněty zátěžové situace buď vyrovná, adaptuje se na ně, zvládne je běžnými adaptačními mechanismy, nebo proběhne stresová reakce v rovině biologické, psychologické či behaviorální.“ (Paulík, 2017, s. 66) Podle intenzity stresu se pak odvíjí reakce jedinců. Otázkou zde zůstává, do jaké míry může působení ČŠI v MŠ ovlivnit percepci a jednání učitelek.

2 ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Česká školní inspekce je samostatný a nezávislý správní úřad České republiky s celostátní působností. Parmová (2010) uvádí, že ČŠI byla zřízena již v roce 1990 a jejím hlavním posláním bylo hodnotit a zjišťovat průběh a výsledky výchovně vzdělávacího procesu, a také materiální, technické a personální podmínky. V roce 1995 byla schválena novela zákona č. 564/1990 Sb.,¹ a nově tak rozšířila a vymezila rámec působnosti ČŠI. Následkem kurikulární reformy je v současné době od ledna roku 2005 ČŠI řízena zákonem č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, a dále také v návaznosti na § 7 odst. 3 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů* (Česká školní inspekce, 2016).

ČŠI má podobně jako jiné správní úřady svoji organizační strukturu. Je členěna na ústředí se sídlem v Praze a jednotlivé inspektoráty v každém kraji České republiky, přičemž v jejím čele stojí ústřední školní inspektor. Dále se ČŠI dělí na sekce, odbory a inspektoráty. Dle potřeby se odbory mohou členit na jednotlivá oddělení a samostatné referáty (Parmová, 2010). Jirečková (2011, s. 73) ve své studii uvádí, že „ČŠI je zároveň součástí mezinárodní organizace SICF², která sdružuje dohromady národní a regionální inspektoráty vzdělávání. Přestože jsou tyto orgány sdruženy na mezinárodní úrovni, každý udává vlastní kritéria i postupy hodnocení škol na základě relevantního legislativního rámce.“ ČŠI se tedy v různých státech zaměřuje na jiné aspekty.

2.1 Strategie a poslání České školní inspekce

Hlavním úkolem ČŠI je provádět hodnotící a kontrolní činnost, při níž se zjišťuje kvalita a efektivita vzdělávací soustavy, a to v pravidelných intervalech. ČŠI se přitom opírá o vlastní koncepční záměry a systémy hodnocení vzdělávací soustavy (Česká školní inspekce, 2016).

¹ Zákon České národní rady o státní správě a samosprávě ve školství.

² Stálá mezinárodní konference inspektorátů (The Standing International Conference of Inspectorates).

Podle Parmové (2010) se ČŠI ve svých strategických cílech snaží především o to, aby aktivně podporovala zvyšování kvality vzdělávací soustavy. Dále vede školy k tomu, aby byly více odpovědné za průběh a výsledky vzdělávání a dosahování co možná nejvyšší úrovně vzdělávání a učení. ČŠI proto vždy poskytuje školám, resp. všem, kdo se na zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu podílí, zpětnou vazbu.

Školský zákon (2004) uvádí, že do kompetencí ČŠI spadá také podání návrhu na odvolání ředitele školy nebo školského zařízení, návrh na vyhlášení konkurzu na ředitele a návrh na výmaz ze školského rejstříku.

Jak již bylo výše zmíněno, hlavním posláním ČŠI je provádět inspekční činnost ve školách a školských zařízeních. Inspekční činnost můžeme tedy definovat jako proces získávání, analyzování a následného hodnocení informací o vzdělávání v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách a ve všech školských zařízeních zapsaných do školského rejstříku. Na základě plánu zásadních úkolů na příslušný školní rok, schválený ministrem školství, mládeže a tělovýchovy, ČŠI vykonává vlastní inspekční činnost, která pobíhá ve třech fázích: *příprava na inspekci, šetření na místě a dokončení inspekční činnosti* (Parmová, 2010, s. 25).

Hlavní náplní inspekční činnosti je získávat a analyzovat informace o vzdělávání dětí, žáků a studentů, informace o činnosti škol a školských zařízeních, sledovat a hodnotit kvalitu a efektivitu vzdělávací soustavy. Dále se zaměřuje na zjišťování a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání na základě příslušných školních vzdělávacích programů. Zde také hodnotí, v jaké míře je ŠVP naplňován a zda jeho obsah koresponduje s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem. V neposlední řadě ČŠI dohlíží na dodržování právních předpisů a norem, kontroluje využívání finančních prostředků ze státního rozpočtu a shromažďuje údaje o školních úrazech (Parmová, 2010).

Mimo to, že se inspekční činnost uskutečňuje v pravidelných intervalech, může být také provedena na základě petic, závažných podnětů či stížností. V takovém případě se ČŠI v kontrolním procesu zaměřuje na konkrétní tvrzení, která jsou obsahem stížnosti. Zjištěné výsledky poté předává zřizovateli k dalšímu řízení (Katzová, 2008).

2.1.1 Hodnotící a kontrolní činnost České školní inspekce

Zjišťovat a objektivně hodnotit úroveň vzdělávání, které poskytují školy a školské zařízení, je úlohou právě hodnotící činnosti. „*Hodnotící činnost se dlouhodobě zaměřuje*

také na horizontální témata zakotvená v národních dokumentech, dokumentech Evropské unie a mezinárodních organizací, tj. na podporu rovnosti příležitostí ke vzdělávání a trvale udržitelného rozvoje s důrazem na problematiku rozvoje podpory zdravého vývoje dětí a žáků.“ (Česká školní inspekce, 2016, s. 2) ČŠI (2016) dále uvádí, že v rámci tohoto zjišťování a hodnocení se zaměřuje na to, v jaké míře jsou děti a žáci podporováni ze strany školy z hlediska rozvoje osobnosti, tzn., zdali jsou naplňovány požadované vzdělávací cíle.

Kontrolní činnost převážně zjišťuje, zda kontrolované osoby dodržují veškeré právní předpisy a pravidla. ČŠI ve výsledcích kontrolního šetření uvádí zjištěné nedostatky. Účastníci kontrolního procesu pak přijímají opatření k odstranění těchto nedostatků či jejich prevenci. ČŠI pak zpětně dohlíží, zda kontrolované osoby tato opatření naplňují (Česká školní inspekce, 2016).

2.2 Pravidla a průběh inspekční činnosti

Podobně jako autoevaluace mateřské školy má svá pravidla a kritéria, stejně tak i hodnocení ČŠI se řídí jistými stanovisky. Podle ČŠI (2016) je jejich hlavním záměrem to, aby školy a školská zařízení zbytečně nezatěžovali nekoordinovaným procesem kontroly. Proto se veškerá příprava provádí na pracovišti inspektorátu ještě před vstupem do školy nebo školského zařízení.

Na místě pak inspekční tým zkoumá stav dokumentace týkající se kvality a efektivity vzdělávacího procesu. Následně poté komparuje zjištěný stav se stavem požadovaným. Závěry této komparace jsou poté vyhodnocovány podle stanovených kritérií (např. soulad s RVP, soulad s právními předpisy apod.) a posuzovány pomocí čtyř stupňové škály jako (Česká školní inspekce, 2016, s. 3):

- a) *Výborná roveň*
- b) *Očekávaná úroveň*
- c) *Úroveň vyžadující zlepšení*
- d) *Nevyhovující úroveň*

Inspekce se však nezaměřuje pouze na dokumentaci, ale i na práci učitelů a celkové fungování organizace. Podobně jako ČŠI popisuje průběh inspekční činnosti i Findlater (2015), která uvádí, že inspektoři po příchodu nejdříve pozorují a shromažďují prvotní

data, která jim umožní vytvořit si jakýsi pohled na mateřskou školu. Teprve poté následuje hloubkové hodnocení.

Inspekční činnost se zpravidla provádí v počtu minimálně dvou osob pod vedením vedoucího inspekčního týmu, který se skládá ze školních inspektorů nebo jiných kontrolních pracovníků či odborníků. Vedoucí týmu sestavuje harmonogram o průběhu činnosti. Celý tým však sestaví ředitel inspektorátu, který dále určí, kde bude inspekční činnost probíhat a co bude jejím předmětem (Parmová, 2010).

Podle ČŠI (2016) je povinností inspekčního týmu je zaslat řediteli školy formou dopisu oznámení o inspekční činnosti, a to minimálně tři dny před jejím zahájením. V oznamovacím dopisu musí být uveden termín zahájení činnosti a předpokládaný termín jejího ukončení. Součástí musí být také časový plán, seznam vyžadované dokumentace školy s požadavky na zajištění inspekční činnosti (např. prostorové zabezpečení). Ve výjimečných případech se oznámení předem zasílat nemusí a ředitel školy je obeznámen o inspekční činnosti až při zahájení.

Inspekční tým musí při zahájení inspekce předložit písemné pověření o inspekční činnosti. Všichni členové týmu se musí prokázat platným průkazem školního inspektora nebo kontrolního pracovníka. Tým dále seznámí všechny účastníky kontrolního procesu s podmínkami tak, aby celý průběh činnosti mohl probíhat řádně a efektivně. Dále také seznámí kontrolované osoby s jejich právy a povinnostmi (Parmová, 2010).

2.2.1 Výstupy inspekční činnosti

Inspekce provádí celkem tři typy zjišťování. Je to tematické šetření, jeho výsledkem je tematická zpráva, dále hodnotící činnost, kde výsledkem je inspekční zpráva a poslední je kontrolní činnost, jejíž výsledkem je protokol o kontrole. Dále pak ještě vydává výroční zprávu. ČŠI se těmito výstupy snaží přispívat ke zlepšení kvality vzdělávání a k odstranění problémů (Parmová, 2010).

Ve výstupech ČŠI uvádí (a následně projednává s ředitelem školy) vysvětlení veškerých zjištění, návrhy na zlepšení a doporučení vhodná do praxe. Výstup inspekční činnosti je možné pouze zpětně zaslat, a to v případě, že během činnosti nebyly zjištěny žádné nedostatky nebo osobní projednání proběhlo již v jejím průběhu. Pokud se během šetření objeví nedostatky, které vyžadují odstranění, ČŠI stanoví časovou lhůtu určenou

pro nápravu. Následně pak vyžaduje zprávu o odstranění nebo prevenci těchto nedostatků (Česká školní inspekce, 2016).

Po dokončení šetření je ČŠI povinná vypracovat výstup z inspekční činnosti a jeho obsah projednat s osobou zastupující kontrolovanou instituci. Dále pak ČŠI vyplňuje formulář v systému InspIS DATA.³ V případě, že ze strany kontrolovaných nejsou podány žádné připomínky a námitky, inspekční tým pak odešle kopii výstupů zřizovateli, školské radě a dalším orgánům. V opačném případě ČŠI stanoví časovou lhůtu, během které mají kontrolované osoby právo podat námitky či připomínky týkající se výsledného inspekčního výstupu (Česká školní inspekce, 2016).

³ Informační systém České školní inspekce pro záznam dat.

3 KRITÉRIA HODNOCENÍ ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE PRO MATEŘSKOU ŠKOLU

Mateřská škola (dále MŠ) by měla být bezpečným a harmonickým místem pro kvalitní a efektivní vzdělávání dětí s důrazem na rozvoj jejich osobnosti. Podle ČŠI (2016) jasná koncepce, vize a explicitně vymezené cíle MŠ tvoří základ pro systematické zvyšování její kvality. Každá MŠ musí vycházet z ŠVP, který je dále v souladu s RVP PV a dalšími právními předpisy, které se týkají vzdělávání. „*Kvalitní mateřská škola je organickou součástí své obce, aktivně se zapojuje do života obce.*“ (Česká školní inspekce, 2016, s. 19) Aby byla naplněna tato vize, je tedy nutné, aby mateřské školy komunikovaly se svým zřizovatelem, který má mít přehled o její strategii a cílech.

Česká školní inspekce modifikuje kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání zvláště pro každý typ školy a školského zařízení. V mateřské škole se kritéria vztahují zejména k pravidlům a procesům, které mají zajišťovat efektivní organizaci a rozvoj školy.

3.1 Modifikace kritérií hodnocení ČŠI pro předškolní vzdělávání

První oblastí kritérií hodnocení ČŠI v mateřské škole je oblast **koncepce a rámec školy**. Podle ČŠI (2016) by měla mateřská škola mít jasně formulovanou vizi a strategii rozvoje, přičemž všichni pedagogičtí pracovníci by je měli sdílet a naplňovat. Tuto vizi a strategii rozvoje školy mohou pedagogové a vedení školy vytvářet právě na základě zmiňované autoevaluace.

ČŠI zde také sleduje, zda je ŠVP v souladu s RVP, zda je srozumitelný a přehledný. Dále sleduje, jakým způsobem má mateřská škola nastavená pravidla a mechanismy k organizování vlastní činnosti. Aby byla naplněna podmínka, že mateřská škola má být bezpečným místem pro děti, nezbytným aspektem pro naplnění kritérií v této oblasti je tedy vypracovaný systém úrazové prevence (Česká školní inspekce, 2016).

V inspekčních výstupech se lze setkat s oblastí **charakteristika prostředí, v němž škola pracuje**. Tyto informace však nejsou zařazeny do kritérií hodnocení ČŠI. Podle ČŠI (2016) mají sloužit pouze k popisu prostředí, ve kterém škola pracuje. Mohou se však využít ke komparaci s ostatními školami v České republice. Zřizovatel školy má na základě

tohoto srovnání možnost dále plánovat a rozhodovat o podmínkách pro zajištění kvalitnějšího vzdělávání.

Další sledovanou oblastí je **pedagogické vedení školy**. Obecně je známo, že pro kvalitní vzdělávání je důležité kvalitní pedagogické řízení. Podle ČŠI (2016) by pedagogické vedení mělo být schopno vytvářet zdravé školní klima, zajistit kvalitní pedagogický sbor a v neposlední řadě zajišťovat vhodné materiální podmínky a jejich účelné a efektivní využívání. ČŠI klade důraz na to, aby se vedení školy dále vzdělávalo v rámci svého pedagogického a profesního rozvoje. „*Nutným předpokladem kvalitního vedení školy je vlastní profesní rozvoj členů vedení školy.*“ (Česká školní inspekce, 2016, s. 21) Kvalita mateřské školy však nezáleží jen na dobrém vedení, ale především na kvalitě celého pedagogického sboru. Vedení školy by tedy mělo umožňovat a zajišťovat podmínky a příležitosti k profesnímu rozvoji i svým zaměstnancům.

Podle ČŠI (2016) by vedení školy mělo pravidelně sledovat stav a řízení školy, a to nejlépe systémem autoevaluace. Ta je však často neobjektivní, jak již bylo zmíněno v kapitole „1.1 Autoevaluace v mateřské škole jako podklad pro hodnocení ČŠI“. Vedení školy je dále zodpovědné za pozitivní klima na pracovišti, které se odráží ve vzájemných vztazích mezi všemi členy mateřské školy, včetně rodičů. Vedení by mělo pravidelně provádět hodnocení práce učitelů, která se nejčastěji provádí formou hospitací, a poskytovat jim tak zpětnou vazbu o jejich práci (Česká školní inspekce, 2016).

Stejně tak jako kvalitní vedení školy, tak i **kvalita pedagogického sboru** hraje velkou roli ve výchovně vzdělávacím procesu a tvoří další složku sledovaných oblastí.

Podle ČŠI (2016) musí mít pedagogové odbornou kvalifikaci, která je nezbytná pro práci s dětmi. V této oblasti se ČŠI při svém zjišťování zaměřuje na to, zda pedagogové ke své práci přistupují profesionálně, jakým způsobem komunikují s dětmi, rodiči, kolegy a jak přistupují ke každému z dětí. ČŠI zde dále sleduje, v jaké míře se odehrává spolupráce a podpora na pracovišti a jestli jsou mezi zaměstnanci dobré kolegiální vztahy. V rámci inspekční činnosti ČŠI sleduje, zda pedagogové vytváří dětem podmínky k tomu, aby mohly vyjadřovat svůj vlastní názor, zda u dětí podporují odpovědnost, samostatnost a schopnost sebekontroly. V neposlední řadě pak ČŠI zjišťuje, jakým způsobem se pedagogičtí pracovníci aktivně rozvíjí ve své pedagogické profesi (Česká školní inspekce, 2016).

Pro dosahování kvalitních vzdělávacích výsledků je nutná především dobře promyšlená vzdělávací strategie. Jak již bylo zmíněno, tyto strategie si stanovuje každá škola sama.

Podle ČŠI (2016) musí pedagogové v rámci sledované oblasti **vzdělávání** tyto strategie připravit tak, aby byly v souladu s kurikulárními dokumenty. Zároveň je potřeba brát ohled především na vývojové předpoklady dětí a tudíž tomu přizpůsobit i volené metody a formy. ČŠI zde sleduje, zda vzdělávací nabídka, kterou pedagogové připravují, nabízí dětem dostatečné množství činností, které formují a podporují klíčové kompetence. ČŠI dále klade důraz na to, aby pedagogové prováděli průběžnou pedagogickou diagnostiku a poskytovali tak dětem a rodičům zpětnou vazbu o jejich vývoji.

Další sledovanou oblastí jsou **vzdělávací výsledky**. ČŠI zde sleduje, zda na základě nabízených činností mateřské školy budou děti vybaveny znalostmi, vědomostmi a kompetencemi, které jim zajistí úspěšnost v dalších vzdělávacích procesech, a také v profesním životě. To může mateřská škola zjišťovat pomocí průběžného hodnocení dětí. „*Pedagogové pravidelně vyhodnocují, zda celkové vzdělávací výsledky odpovídají očekávaným výstupům dle rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, popřípadě konkretizovaným očekávaným výstupům.*“ (Česká školní inspekce, 2015, s. 25) Na základě tohoto vyhodnocení pak mohou vzdělávací nabídku upravit tak, aby dosahovali naplňování vzdělávacích cílů (Česká školní inspekce, 2016).

Hlavním aspektem pro naplnění kritérií v poslední oblasti **podpora dětí při vzdělávání** je zajistit rovný a spravedlivý přístup ke vzdělávání dětí. Mateřská škola musí k dětem přistupovat individuálně na základě jejich potřeb. Využít přitom mohou i spolupráci s poradenskou službou či odborným pracovištěm. ČŠI sleduje, zda má daná mateřská škola vypracovanou strategii pro práci s dětmi a samozřejmě dohlíží na to, zda tuto strategii naplňuje. Pracovníci mateřské školy by měli pro děti vytvářet rovné příležitosti a aktivně je všechny zapojovat do kolektivu, a to bez výjimky (Česká školní inspekce, 2016).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Empirická část práce se zaměřuje na odhalování percepce neboli vnímání inspekční činnosti učitelkami mateřských škol. Jak již bylo výše zmíněno, inspekce dochází do mateřských škol v pravidelných intervalech za účelem zjišťování kvality a efektivity vzdělávacího procesu pomocí kontrolní a hodnotící činnosti.

Časem ohlášení inspekce se učitelé dostávají do situace, která pro ně může představovat určitou několikedenní zvýšenou zátěž. Vyžaduje pečlivou přípravu učitelek, kontrolu všech potřebných dokumentů a v neposlední řadě psychickou pohodu, která je nezbytná pro přirozený a běžný režim mateřské školy. Průběh i závěry z inspekční činnosti mohou ovlivnit budoucí práci učitelek, ale i celkové klima a chod mateřské školy, minimálně v krátkodobém horizontu.

4.1 Cíle a otázky výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo odkrýt, jak realizovanou inspekční činnost vnímají učitelky mateřských škol.

Výzkum byl orientován kvalitativně ve snaze o získání otevřených výpovědí a podrobnější odkrýtí toho, jak učitelky vnímají působení inspekce a jeho důsledky v mateřské škole.

Hlavní výzkumný cíl byl dále rozdělen na tyto **dílčí výzkumné cíle**:

1. Prozkoumat, jak se učitelky MŠ připravují na ohlášenou inspekční hospitaci.
2. Popsat, jaké mají učitelky zkušenosti s ČŠI.
3. Odkrýt, jak učitelky vnímají působení ČŠI v MŠ.
4. Popsat, jak učitelky pracují se závěry inspekční činnosti.

Na základě dílčích výzkumných cílů byly stanoveny tyto **výzkumné otázky**:

1. Jak se učitelky MŠ připravují na ohlášenou inspekční hospitaci?
2. Jaké mají učitelky zkušenosti s ČŠI?
3. Jak učitelky vnímají působení ČŠI v MŠ?
4. Jak učitelky pracují se závěry inspekční činnosti?

4.2 Zkoumané případy

Výzkum byl zaměřen na výpovědi celkem 9 participantů. Zkoumané subjekty představovalo 8 učitelek a 1 učitel mateřské školy s odlišnou délkou praxe i počtem zažitých inspekčních hospitací.

Učitelka 1: V mateřské škole pracuje od roku 2000, tedy celkem 17 let. Mateřská škola, kde učí, se nachází ve vesnici nedaleko Zlína. Inspekční hospitaci během své praxe zažila pouze jednou, a to z pozice vedoucí učitelky.

Učitel 2: Pracuje v mateřské škole od roku 2015, tedy 2 roky. Mateřskou školu, kde učí, nelze blíže charakterizovat, vzhledem k mužskému pohlaví, tudíž by dohledatelnost jeho identity byla snadná. Během své praxe zažil inspekční hospitaci pouze jednou z pozice učitele.

Učitelka 3: Pracuje v mateřské škole od roku 1977, tedy 40 let. MŠ se nachází ve vesnici nedaleko Uherského Brodu. Na přesný počet zažitých inspekcí si nevzpomněla, uvedla však čísla 5 a 6. Inspekční činnost zažila i před rokem 1989.

Učitelka 4: V mateřské škole pracuje přes 40 let. MŠ se nachází ve Zlíně. Inspekční hospitaci zažila celkem třikrát z pozice učitelky. Hovoří o sobě jako o velmi pozitivním člověku.

Učitelka 5: Pracuje v mateřské škole od roku 2016, tedy 1 rok. MŠ se nachází ve vesnici nedaleko Uherského Brodu. Inspekční hospitaci zažila pouze jednou.

Učitelka 6: V mateřské škole pracuje od roku 2014, tedy 3 roky. MŠ se nachází ve Zlíně. Inspekční hospitaci zažila pouze jednou, a to z pozice učitelky.

Učitelka 7: V mateřské škole pracuje od roku 2016, tedy 1 rok. MŠ, kde pracuje, se nachází ve Zlíně. Inspekční činnost zažila pouze jednou.

Učitelka 8: V mateřské škole pracuje zhruba 40 let. MŠ se nachází ve vesnici nedaleko Uherského Brodu. Inspekční činnost zažila třikrát z pozice učitelky.

Učitelka 9: Pracuje v mateřské škole 47 let. MŠ, kde pracuje, se nachází ve vesnici nedaleko Uherského Brodu. Inspekční činnost zažila zhruba šestkrát.

4.3 Realizace výzkumu

Výzkumným souborem bylo celkem 8 učitelek a 1 učitel mateřské školy ze Zlínského kraje. S každým z nich bylo po předchozí dohodě vedeno interview, které umožňovalo otevřené výpovědi všech participantů.

Některé z učitelek byly ve svých výpovědích velmi stručné, i přes snahu navést je otázkami ke hlubšímu přemýšlení. Výpovědi ostatních učitelek však přinesly zajímavá zjištění, zejména u učitelek s dlouholetou praxí. Jejich výpovědi byly mnohem bohatší a zajímavější, vzhledem k několika zažitým inspekčním hospitacím. Zajímavé kontrasty však přinesly i výpovědi začínajících učitelek, které se lišily zejména na základě jejich psychické odolnosti a přístupu k novým situacím.

4.4 Výzkumná metoda a metoda analýzy

Výzkum byl realizován prostřednictvím polostrukturovaného interview. Jednotlivá interview byla nahrávána na diktafon a následně doslovně přepisována do písemné podoby souvislého textu.

Po důkladném uspořádání a přečtení jednotlivých transkriptů byl text rozdělen na určité jednotky a těmto jednotkám byl přiřazen kód, využito bylo **otevřené kódování**. Z výsledného seznamu těchto kódů byly vytvořeny významové kategorie, které byly následně vysvětlovány (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Pro lepší představu lze uvést konkrétní ukázkou kódování a vytvoření významové kategorie. Z jednotlivých segmentů transkriptů vznikly například tyto kódy:

- Neberu to jako kontrolu.
- Chodící poradna.
- Není to vyloženě kontrola.
- Inspekce může poradit.
- Očekávání rady.
- Očekávání pomoci.

Z těchto kódů byla vytvořena subkategorie „**Rada versus kontrola**“, která byla následně zařazena pod hlavní významovou kategorii „**Očekávání učitelek**“.

Vzhledem k tomu, že jsme chtěli dodržet etické principy v rámci výzkumného šetření, bylo nutné vyžádat si písemný souhlas s poskytnutím dat, přičemž byla zaručena naprostá anonymita participantů. Učitelkám byl taktéž vysvětlen záměr výzkumu.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE

V této části práce jsou uvedeny výsledky výzkumu. Z jednotlivých rozhovorů s učitelkami vyplynulo několik významových kategorií a subkategorií, které předkládáme na obrázku 1.

Obrázek 1- Schéma kategorií (Zdroj: vlastní)

Podle přeložených kategorií je strukturován i následující text.

5.1 Příprava učitelek na hospitaci

Příprava na inspekční činnost (dále IČ) v podstatě začíná ve chvíli, kdy inspekce ohlásí svůj příchod. Zpravidla se ohlašuje minimálně tři dny před zahájením hospitace, ale ve většině případů se stává, že čas ohlášení je různý. Pohybuje se v řádu dnů, týdnů i měsíců. Učitelky tak získávají větší či menší prostor pro důkladnou přípravu. A právě čas zde hraje významnou roli.

Ohlásili se, myslím, v pondělí a ve středu už měli přijet. Proběhlo mně hlavou to, že je to strašně pozdě na to, abych něco chystala, že zas budu do večera v práci, protože nedali vědět dřív, abych to nachystala.

Z této výpovědi je jasné, že by učitelka ocenila větší časový prostor pro přípravu. V tomto případě se totiž inspekce ohlásila v minimální možné lhůtě, tedy tři dny před příchodem. V závěru inspekční činnosti se však pohled na čas ohlášení může změnit.

Možná, že to bylo nakonec i dobře, že to byla taková přepadovka, než abysme se stresovali delší dobu a nevěděla bych, co kde mám kde jak upravit, a tak.

Pohledy učitelek na čas ohlášení inspekce se liší. V závislosti na jejich osobnosti potřebuje každá z nich odlišný prostor k tomu, aby se dokázala důsledně na hospitaci připravit. Velkou roli zde hraje povaha každé z nich. Příliš dlouhé čekání na zahájení IČ však může u některých vyvolat větší obavy a napětí.

Tak týden dopředu jsme věděli, že přijdou. Jako stačilo mně to na přípravu v klidu, ale já už jsem spíš chtěla, aby už to bylo konečně za mnou, já jsem totiž měla strach, co bude. No to čekání mě stresovalo strašně... Jako já bych byla aj kdykoliv připravená na hospitaci, mně to nevadí, já mám všechno nebo se snažím prostě průběžně si všechno doplňovat a nemám ve zvyku mít nějaké resty. Čím spíš jakože přijde za tebou ten vedoucí – buch – zítra ti to zkontrolujou, tak je to pro mě lepší, než když vím, že mám na to ještě týden.

Pokud si učitelky průběžně a řádně plní své povinnosti a pečlivě vedou veškerou dokumentaci, měly by tak být na IČ připraveny v podstatě ze dne na den. Celkovou přípravu a prožívání dále ovlivňuje zejména délka praxe a počet zažitých inspekcí. Bez ohledu na to, zda se jedná o učitelku začátečnici či zkušenou učitelku, za jako hlavní aspekt přípravy se považuje kontrola veškeré dokumentace.

No tak jelikož to byla moje první hospitace nebo prostě návštěva České školní inspekce, tak jsem vlastně nevěděl s čím počítat, nebo co to obnáší všechno, takže jsem se spíš zaměřil na ty papíry, na tu dokumentaci opravdu povinnou, kterou máme mít a dávali jsme dohromady teda první papíry a potom samozřejmě jakože nějaké vylepšení té své přípravy určitě.

V tomto případě se jednalo o učitele začátečníka. Z jeho výpovědi vyplývá, že jeho příprava spočívala především kontrolou administrativy. Obdobným případem je následující výpověď učitelky, která je v praxi již několik let.

Připravila jsem všechny dokumenty, co po mě chtěli, všechno jsem překontrolovala znovu, jestli mi něco nechybí, nachystala jsem si akorát, co mě tam psala - koncepci rozvoje školy, tak jsem si to nachystala sama podle sebe, protože koncepci, která byla v ŠVP byla připravená podle toho, když vznikal školní vzdělávací plán jinou učitelkou, tak to jsem si nachystala podle sebe. No a jinak nic, dala jsem do pořádku dokumenty, jenom jsem řekla holkám o tom, že paní inspektorka přijde, nic zvláštního jsme nechystali.

Jak již bylo výše zmíněno, za hlavní bod přípravy na inspekci se tedy považuje kontrola dokumentace, jako jsou přípravy učitelek a jejich návaznost na kurikulární dokumenty, třídní kniha apod. Učitelky se dále snaží dobře připravit i prostředí mateřské školy. Mimo to, že musí inspekčnímu týmu zajistit vhodné zázemí, kde budou moci provádět kontrolu dokumentace, snaží se dbát i na celkový vzhled prostředí mateřské školy. Do tohoto procesu přípravy jsou zapojeny nejen učitelky, ale i ostatní zaměstnanci, a to především uklízečky.

...chystali se na to všichni opravdu a né jenom jakože po té pedagogické stránce, ti učitelé, ale opravdu i paní uklízečky, všechno se dávalo do pořádku, aby to šlapalo jak hodinky, když to tak řeknu...

Inspekce představuje jakousi kontrolu. V očích učitelek jsou vnímány jako autorita, a proto se většina z nich snaží své přípravy na didakticky zaměřenou část dne vylepšit, aby co nejlépe na inspekci zapůsobily.

Měla jsem to asi vyšperkované, tu přípravu...jakože byla jsem nachystaná pro všechny případy...dá se říct, že jsem se připravovala víc než běžně.

Když ti dojde taková hospitace tak to máš... jak například děláš přípravu ještě ve studiích, tak to máš trochu jinak, než když má přijít inspekce. Takže prostě všichni se to snaží vyšperkovat, dávají to do pořádku, tu povinnou dokumentaci, a po té se určitě zaměří na vylepšení té své přípravy.

Výše uvedené výpovědi začínajících učitelů svědčí o tom, že se snaží své přípravy vylepšit a připravovat se důkladněji, než v běžném procesu učení. Zbytečné předimenzování volených aktivit v rámci didakticky zaměřené činnosti však může být

rizikové. Pokud se učitelky tímto způsobem snaží na inspekci za každou cenu zapůsobit, veškerá přirozenost běžného režimu dětí je tím pádem narušena. Logicky může dojít k negativním reakcím ze strany dětí, především díky velkému množství a náročnosti aktivit. Učitelka může začít ztrácet přehled a kontrolu nad prováděnou činností. Celá příprava tak může dopadnout v její neprospěch a zbytečně se odrazit v závěrečném hodnocení inspekčního týmu.

Výpovědi zkušenějších učitelek se v tomto směru liší. Učitelé s dlouholetou praxí mají pochopitelně více zkušeností, dokážou lépe odhadovat reakce dětí, a proto se snaží pracovat přirozeně tak, jak jsou ony i děti zvyklé.

Kdybych byla nějak strojená, tak oni to poznají, že to není přirozený, takže...prostě lepší je asi dělat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a né něco přehrávat, když vím, třeba že bych to takhle normálně nedělala. Nabouchat strašně moc činností do jednoho dne, je, si myslím, hrozně nelogický a jde to potom poznat na těch lidech.

Já nevím, jestli se na to dá nějak připravit jako. Ona ta inspektorka stejně pozná, když jde do nějaké hodiny na hospitaci, že jestli je to hraná hodina nebo jestli tak pracují ty učitelky pořád.

Za hlavní prioritu učitelek s delší praxí můžeme tedy považovat zejména přirozenost. Přetvářka a zbytečné množství didakticky zaměřených aktivit nejsou na místě. Přesto se některé učitelky s delší praxí snaží kvůli hospitační kontrole své přípravy alespoň z části obohatit.

No tak já musím říct, že člověk se snaží tam přidat nějakých těch aktivit ale jako není to nějak zase až takové, že by to úplně, že by ten jeden den muselo být něco extra, ale asi je to průběžně takové normální, tak jak je normální běžný den. Možná že jako něco se tam ještě, člověk hledá víc v těch námětech, čím by to ještě obohatil, ale normálně asi je to stejné tak, jak se pracuje.

...aj vymyslíme nové neco, jako abychom ty děti zaujaly. Jako styl práce je stejný, podobný, ale někdy už máme ty pomůcky takové... jako tak vymýšlíme něco nového, co děti neznají, aby je to zaujalo.

Přípravu učitelek na inspekční činnost ovlivňuje i sebevědomí učitelky. Samozřejmě také délka praxe a předchozí zkušenosti. Je zřejmé, že učitelé, kteří ve výchovně

vzdělávacím procesu působí již několik let, se ve své práci cítí jistější. Ve většině případů tyto učitelky neočekávají zásadní výtky ze strany inspekce k jejich pedagogické práci.

V mojem věku a s mojí praxí mně proběhne hlavou jenom to, jestli budou příjemní, nebudou zbytečně prudit a jinak já jsem si už v celku naprosto jistá ve své výchovné práci, to znamená, že toho se nebojím, ale když někdo chce něco najít, tak vždycky najde. To je jasná věc. Ale v podstatě o to, jak pracuju s dětma, o to jsem strach nějak neměla. Kdyby se zrovna přišli podívat na mě, to už mám dávno za sebou. Protože mám opravdu hodně zkušeností a vím, jak s dětma pracovat, jak je motivovat a všechno s něma dělat. Takže jsem se nijak zásadně nepřipravovala.

Učitelé v podstatě zažívají hospitaci během praxe několikrát, a to ze strany ředitelky. Učitelé tak mohou získat jakousi zkušenost. Podobně probíhá i hospitace inspekční, která je samozřejmě daleko rozsáhlejší. Inspekční tým obvykle dochází do mateřských škol v počtu dvou až tří inspektorů v závislosti na velikosti MŠ. Část týmu provádí kontrolu dokumentace, zatímco ostatní provádí hospitace. Zajímavým zjištěným faktem bylo to, že se učitelky ve většině případů nepokoušejí detailně zjišťovat informace o inspekční činnosti, resp. na co se inspekce zaměřuje a co všechno kontroluje.

V podstatě jsem nikdy nepátrala, to se teda přiznám, že asi né, ale takové to všeobecné asi, co každá učitelka ví, že kontrolují dokumenty na třídě, jak máme, hlavně je taky zajímá, jak pracujeme s dětma, jestli známe to, co bychom měli znát, takhle no... Jaký přístup máme k dětem, taky se ptají že...V podstatě jsem se po tom nikdy nepídila, ale myslím si, že to co jsem řekla, že to tak asi je no.

Úplně podrobně jsem to nezjišťovala, ale člověk ví, že oni si můžou projít všechno, můžou jako sledovat všechny možné oblasti z toho výchovného programu a ne jenom z toho, ale dívají se i jak je třída upravená, jaké jsou výstavky, jaké aktivity děláme jo, oni sledují úplně všechno. Řečový projev, všechno.

Z výpovědí je jasné, že učitelky mají představy o inspekční činnosti pouze na všeobecné úrovni. Fakt, že se o podrobnější zjišťování nijak nezajímají, může způsobit, že dojde k zanedbání přípravy podle kritérií hodnocení, která ČŠI modifikuje pro předškolní vzdělávání.

Výpovědi byly podobné jak u začínajících, tak i u učitelek s dlouhodobou praxí. Výjimkou byla pouze jedna začínající učitelka, která se snažila zjistit informace o IČ prostřednictvím diskusních fór na sociálních sítích.

No pátrala jsem jak detektiv jako (smích). Na internetu fóra, diskuze, kolegyně jsem trápila ve školce, ježišmarja co mně budou dělat? (smích).

Starší učitelky získávají přehled zejména díky délce praxe a počtu zažitých hospitací. To je zřejmě důvodem toho, že mladší kolegyně prvotně hledají pomoc a radu právě u těchto učitelek.

Velkou roli v tom měla určitě moje kolegyně, protože jakože ona už má 37 let praxe a má bohaté zkušenosti opravdu, díky ní jsem třeba věděl, jak mám nastavit tu hodinu, ale opravdu mě navedla, co všechno tam mám dat, jak to obměnit, fakt vychytávky mně tam dala, a tak jsem to potom nějak zkoulel všechno dohromady a bylo to, jako myslím si, že super.

V mateřské škole nejde jen o komunikaci mezi učitelkou a dětmi, ale zejména o komunikaci mezi učitelkami navzájem. Pro dobré fungování mateřské školy je nezbytně nutné pozitivní klima a podpora ze strany vedení. Ve většině případů před příchodem inspekce proběhla na pracovišti porada, kde vedení obeznámilo učitelky o příchodu inspekce, probraly se veškeré strategie, případně došlo k rozdělení jednotlivých úkolů v rámci příprav.

...hodně mi pomohlo to, jak se k tomu postavila paní ředitelka na té poradě jo, že prostě řekla: podívejte se, máme všechno v pořádku, nemáme proč se bát, to je normální. Ona spíš jakože řekla: konečně přišli, aspoň to budeme mít na pár let zase z krku, jo jsou to prostě jenom tři opruzní dny, to přežijem. Oni napíšou, že to máme v pořádku a nashle. Jo jakože ona to brala takto, že z toho nedělala, jakože nějaké ježiši kriste, víš. Mně asi hodně pomohlo tady toto. A takto se k tomu postavily aj všechny kolegyně, takže já jsem to brala v klidu.

Z této výpovědi je jasné, že pozitivní přístup a podpora ze strany vedení může zásadně ovlivnit přípravu učitelek, a také zmírnit obavy především začínajících učitelek, které nemají dostatek zkušeností s průběhem inspekční činnosti. Nepochybně stejně důležitá je i spolupráce učitelek mezi sebou. Jestliže učitelky i vedení školy tvoří jednotný tým, pak se tento fakt pozitivně odráží v závěrech inspekční činnosti.

5.2 Očekávání učitelek

Každá učitelka se během své praxe setká s hospitací. Ať už ze strany ředitelky nebo ze strany inspekce. Díky hospitacím ředitelky, jak již bylo výše zmíněno, mohou učitelky získat jakousi zkušenost či povědomí o kontrolní činnosti. Hospitace ředitelky, jakožto známé osoby a kolegyně, je však zcela odlišná, než přítomnost inspekčního týmu, které učitelky považují za opravdové odborníky. Zde se tedy nabízí otázka, co vlastně učitelky od celkové inspekční činnosti očekávají.

Tak já myslím, že vcelku bych řekla, že je to porada, jako ne vyloženě kontrola na učitelku, ale takhle celkově zhodnotit, jak to vypadá, jak se tam pracuje s těma dětma, spíš poradit, ne vyloženě kontrolovat.

Já bych to brala, nebo beru jako přínos, né jako nějakou kontrolu, která mě přišla zkontrolovat nebo z něčeho vyzkoušet. Spíš využít toho, že tam je někdo, kdo tomu fakt rozumí, jak to má být a třeba sa aj jakože dotázat nebo zeptat sa nějaké věci třeba. Využít takové té chodící poradny, co máš ve třídě (smích).

Z výpovědí učitelek plyne, že očekávají především radu, nikoli prvotně kontrolu. Kontrola je však v pedagogickém procesu naprosto nezbytná a ve většině případů si tento fakt učitelky uvědomují.

Učitelky s dlouholetou praxí mají ve své výchovně vzdělávací práci jasno a díky svým zkušenostem jsou si v tomto ohledu jisté. Pro začínající učitelky je však důležité, aby je inspekce ujistila, zda svou dosavadní práci vykonávají dobře a efektivně. I z tohoto důvodu se na inspektory obrací především s prosbou o radu a s různými věcnými dotazy.

Očekávala jsem od toho to, že si konečně ujasním to, jestli třeba neděláme nějakou práci zbytečně, že se zeptám na věci, které mně nebyly jasné ohledně té administrativy, třeba ohledně vedení a organizování kroužků v mateřské škole, to mě paní inspektorka pomohla, poradila takové věci.

V průběhu času se mění koncepce škol, mění se rámcové vzdělávací programy, a také školské vyhlášky. Učitelům jsou nabízena různá školení, kde mohou získávat aktuální informace o novelizaci vzdělávací soustavy. Učitelé však často nemají dostatek času navštěvovat tato školení, a proto se na inspekci obrací s dotazy týkající se právě změn ve vyhláškách.

Třeba teď bylo hodně změn od toho prvního září, všichni jsme taky nemohli chodit na školení do Prahy že, jezdit, a tak abychom všechno věděli, takže každý nemá prostudované úplně všechno.

Přestože někteří učitelé školení navštěvují, nepovažují to za dostatečné a opravdovou jistotu a utřídění informací očekávají právě od inspekčního týmu.

Tak je spousta nových věcí, které se prostě učitel, ani tak v tom běžném pracovním procesu, když prostě jen učí, i třeba chodí po těch školeních, ale tak se nedozví, protože vím, teď jsme byli třeba na školení o inkluzi a třeba ani samy ty lektory jako ani nemají všechny ty informace jo...takže třeba ty inspektorky zas řeknou zas pravdu... Takže to je jako tak fajn, že tě ty inspektorky jak kdyby, né jako uvedou do toho, ale prostě že ti ty informace nějak ujasní.

Současným trendem České školní inspekce je snaha poskytovat školám konzultaci a pomoc při zvyšování kvality. S tím souvisí i řešení problémů v mateřské škole. Pokud v MŠ nastane problémová situace, kterou je potřeba řešit a učitelé nemohou najít řešení, je to právě pomoc ČŠI, která pro ně představuje jisté východisko.

No očekávám to, že pomůžou v nouzi. Když je potřeba něco vyřešit na školce když je nějaký problém, tak...v podstatě očekávám, že budou tu věc řešit.

Pokud inspekce zahájí řešení určitého problému v mateřské škole, učitelky bezpochyby očekávají, že daný problém ČŠI vyřeší. Samotné doporučení inspekčního týmu však nestačí. Je potřeba, aby se k dané problematice postavily jak učitelky, tak i vedení školy. Pro názorný příklad lze uvést případy ze dvou různých školek. V prvním případě inspekce přišla řešit problém na základě stížnosti na vedení školy.

Vlastně poslední inspekce přišla řešit, to jsme se dověděli vlastně v podstatě od té inspekce, že přišla řešit na základě dopisu, který jim přišel na inspekci na naše vedení, takže v podstatě přišli kvůli tomu jo, aby tohle řešili. No a zaměřili se ponejvíc na to no. Jak to vyřešili, jak to všechno dopadlo, vlastně bylo k nahlédnutí, celá jejich zpráva, jakože ta je veřejná potom že, ta inspekční zpráva. Otázka je, jak se to potom, já si myslím, že v té chvíli to řešili podle mě, jak jsem se na to já dívala, tak objektivně, že to řešili tak, jak to řešit měli a nepřipadalo mi to nějaké...Otázka druhá je, jak se k tomu postavila druhá strana, že...

Inspekce po každé provedené činnosti ve svých závěrech stanoví mimo hodnocení také doporučení, které jsou učitelé a vedení školy povinni dodržet. V tomto případě je však zřejmé, že ředitelka školy stanovená doporučení nedodržela.

Spíš to tak jako vnímám, že by měli spíš pomoci té paní ředitelce...Myslím, že by to měl být nějaký ukazatel pro tu paní ředitelku, ta má už s nama víc jako v tom kontaktu být, takže oni jako dají nějaké rady té paní ředitelce, ale pak už to záleží na ní, jak ona to dá dohromady no. Ale myslela jsem, že když je něco špatně, tak že má tady za rok přijít a zkontrolovat to. A rok uběhl a nic.

Očekávání učitelek v tomto případě nebylo naplněno. Učitelky byly z výsledného závěru procesu kontroly ČŠI zklamány především proto, že ČŠI po více jak roce neprovedla kontrolu o tom, zda byla dodržena navržená doporučení.

V druhém případě mělo naopak očekávání řešení problému v mateřské škole úspěch. Zde se jednalo o problém s nedostatečným množstvím personálu. Přestože učitelka opakovaně usilovala o řešení, ze strany ředitele jí nebylo vyhověno. Proto viděla naději právě v inspekci.

Nám vlastně na základě té hospitace přidali učitelku, že paní inspektorka se o to začala zajímat důkladněji, jak můžeme jako při tomto počtu dětí a v tom rozsahu té naší provozní doby a rozpisu pracovních dob, jak vlastně můžu pracovní doby rozepsat tak, abychom pokryli celou tu pracovní dobu? My jsme měli tehdy jenom učitelky na dohody, které se tady střídaly, protože vždycky odešly na mateřskou nebo tak, a nebylo to moc dobré, a tak právě doporučila a napsala do té inspekční zprávy, že to je nedostačující a díky tomu jsem se vlastně dozvěděla, že opravdu máme nárok na další učitelku při tom počtu dětí na ten poloviční úvazek, takže se začalo něco dít.

To, zda jsou naplněna očekávání učitelek od IČ, zásadně mění jejich pohled na Českou školní inspekci. Učitelky považují ČŠI za velkou autoritu a není tedy divu, že v případě problému v mateřské škole hledají zastání právě u inspektorů, jak je možné vidět na výše uvedených příkladech. V prvním případě zde zůstává otázka, za ČŠI v očích učitelky neztrácí autoritu po té, co si neověřila dodržování doporučení. Z druhého příkladu je pravděpodobné, že v případě dalšího problému by učitelka mohla spoléhat výhradně na inspektory. Pokud ale v mateřské škole problém je, o jeho řešení by se měly prvně pokusit především samy učitelky ve spolupráci s vedením školy.

5.3 Pocity učitelek

Působení inspekčního týmu v mateřské škole může každá učitelka vnímat odlišně. Vše se odráží od vlastností její osobnosti, především od temperamentu a od psychické zdatnosti. Situace, kdy v mateřské škole probíhá hospitace, je doprovázena různými emocemi, které více či méně ovlivňují psychiku učitelky, její citění a práci. Lze předpokládat, že jinak budou tuto situaci prožívat učitelky, které inspekční činnost zažívají poprvé a jinak ji budou interpretovat učitelky s dlouholetou praxí.

No strach jsem měl určitě jako. Si myslím, že člověk jako před každou zkouškou, co ho čeká, tak vždycky tam nějaký ten strach je.

Mezi výpověďmi participantů zažívající první IČ se dají najít rozdíly, které dokazují, že každý člověk se s novými situacemi vyrovnává odlišně. To lze potvrdit na dalších dvou příkladech.

Hmm spíš tak jako vzrušující pocit možná, jako strach ne, spíš takové jako napětí nebo tak.

...byla jsem nervózní, protože jsem nevěděla, do čeho jdu, to je normální. Ale neměla jsem, jakože nějaký strach fakt, že bych byla vyklepaná.

Velkou roli ve vnímání učitelek zde hraje opět sebevědomí učitelky. Pokud si je ve své práci jistá, mohou se tak prožívané emoce velmi výrazně zmírnit i přesto, že se s působením ČŠI v MŠ setkávají prvně.

...protože si myslím, že jsem dobrá učitelka, tak jsem neměla takhle strach.

Já nevím no, říkám, fakt jsem to vnímala jako v klidu v tom smyslu, že mají prostě, furt to budu omýlat, mám vsugerované, že su člověk a člověk má právo chybovat a pořád se neustále celý život učíme něco a jak se mění systémy, zákony a tak dále, a tak dále, takže já nejsem neomylná...

Výpovědi učitelek s pouze jednou zažitou IČ vypovídají o tom, že u nich převažuje především strach vzhledem k tomu, že nemají žádné předchozí zkušenosti a nedovedou si dost dobře představit, jak inspekční činnost probíhá. Jiné učitelky prožívají spíše napětí, trému a nervozitu.

Výhodu mají učitelky s delší praxí, vzhledem k předchozím zkušenostem a několika zažitým IČ. Vědí tudíž, s čím mohou počítat, co všechno bude IČ obnášet, a proto se

mohou mnohem lépe připravit. Přesto se u některých z nich mohou obavy objevit. Určitá dávka stresu a obav však může být i přínosem. Mírná vlna napětí může učitelky podnítit k důkladnější přípravě.

...trošku s obavami. Ale né úplně, že by člověk jako, protože už jakési ty zkušenosti jsou, takže není to úplně jako taková nějaká velká obava, ale tak vždycky musí nějaká obava být, aby se člověk jaksi trošku vzchopil a dokázal se připravit.

Opět je na místě podotknout, že každý člověk, bez ohledu na věk a předchozí zkušenosti, může tuto situaci vnímat odlišně. Důkazem toho jsou následující výpovědi dvou učitelek s dlouholetou praxí.

Já jsem strašně pozitivní člověk jo, takže já vlastně to mám v pohodě. Já se nestresuju absolutně nijak a přijít můžou, odejít musí. Asi takhle jo...a ze svýma zkušenostma, tak v podstatě nemám žádný strach jo, že bych se nějak stresovala. Tak jako jo, ano můžou mně samozřejmě najít, vytknout určitě, ale abych se z toho hroutila, to ne. Já su fakticky naladěná velmi pozitivně celý život a já to prostě mám takhle jako nastavené, ano, byli tady, jo řeknem si nebo holky řeknou, u koho byli nebo nebyli, co se dělo a čeho se třeba vyvarovat příště, kdo tam měl něco blbě třeba nebo ho pochválili, ale tím to skončí.

Tato učitelka se díky svému životnímu optimismu dokáže mnohem lépe vyrovnávat se stresovou zátěží. Opačným případem je učitelka, která i přes několikaletou praxi a množství zažitých hospitací stále zažívá pocit strachu.

No hrůza, hrůza, stres, nespavé noci...já to vnímám strašně, já su v euforii, já nevnímám (smích). Po mně je to poznat, že su nervózní a já su v jednom stresu, když je tady, to přiznávám.

Působení stresu přináší svá negativa, která lze zaznamenat přímo u samotných učitelek, nebo v jejich okolí. Nervozita a napětí na pracovišti může vyvolávat nepříjemnou atmosféru a odrážet se na psychice jak učitelek, tak i dětí.

...dokonce bych řekl, že jak to ty učitelky berou na sebe jako ten stres z toho, že tady je vlastně jako někdo, kdo sem nepatří, a je tady navíc a teď nevíš, kdy ti jako opravdu dojdou do té hodiny nebo nedojdou, tak jako sice jsme věděli, že nám ta inspekce přijde, ale pak už nevíš, komu půjdou, koho si vytipují a tak, komu přijdou. Tak jak jsme byli my

ve stresu, takže se to přenášelo na ty děti. Žes viděl, viděla chování, jakože ty děti se chovají jinak. Protože vidí tebe, že nejsi v pohodě, jak si třeba každý den když přijdeš...

O tom, že hospitace působí také na děti a ovlivňuje jejich chování, dokazuje také následující výpověď učitelky.

...děcka z toho byly takové rozpačité no, moc se nechovaly tak, jak se chovají normálně no...

Největší vlna stresu však přichází při ohlášení inspekce. Učitelky v tu chvíli začnou přemýšlet, kolik času jim zbývá do příchodu inspekce, zda mají všechny dokumenty v pořádku, jaké budou inspektorky, zda je nezklamou a především, zda se jim bude líbit jejich didakticky zaměřená činnost. S přípravou na příchod inspekce však stres u učitelek postupně opadá. Největší napětí se pak znovu projevuje v prvních hodinách, kdy inspekce zahájí svou činnost.

Ten největší stres byl, když jsme se to všechno dozvěděli a tak, potom to nějak opadlo, všichni byli, jakože do těch papírů zažraní a chystali se na to...potom vlastně se mi zdálo, jak kdyby ta inspekce ani neměla dojít a to bylo takové to boom až ráno, když jsem došel a viděl jsem, že tady jako fyzicky jsou, tak všichni no měli strach.

První den jsem byla hodně ve stresu, protože jsem nevěděla, jako co a jak. Ale potom bylo tolik práce, že to bylo úplně jedno. Jsme tady byli tři, takže když jsme byli děckama, tak to bylo celkem fuk. Ale tak bylo to takové napětí, že člověk neví, co kde na tebe vykukne a co bude (smích).

V psychologii je stres označován jakou soubor reakcí na různé vnitřní či vnější podněty, které zásadně ovlivňují a narušují normální funkci organismu. Je tedy logické, že při takové psychické zátěži, kterou inspekční činnost bez pochyby představuje, se mohou důsledky působení stresu více či méně projevit v práci učitelek.

... teda kolegyně, ta se tam úplně složila, protože ta to celé pokazila, říkala, že děcka ji zlobily a všechno víš... nejhorší je, když se dostaneš do toho stavu nervozity, začneš kecat úplně nesmysly a to je na nic.

...někteří ti pedagogové to nemají rádi, že i když jsou třeba fakt jinak stoprocentní, ale začnou zmatkovat...

Na základě výpovědí učitelek lze říci, že stres dokáže ovlivnit práci učitelky bez ohledu na to, jak dlouho v mateřské škole pracuje a kolik má zkušeností. Může nastat

situace, kdy příprava učitelky neproběhne podle její představy, a to právě díky velké nervozitě nebo reakci dětí. S tím může souviset i pochybnost učitelů o objektivitě hodnocení inspektorek.

...podle mě za ty ani né dvě hodiny, když vlastně oni ti přijdou na těch 8 do těch půl 10 do té svačiny nebo podle mě to prostě nemůže být objektivní hodnocení. Protože oni vidí jeden den vlastně a na to ti napíšou hodnocení, jako kdyby tě sledovali soustavně nějakou dobu, tak neřeknu, ale takto mně to přijde neobjektivní. Říkám, někomu se to povede, někomu se to nepovede právě třeba kvůli dětem, tak nevím...

Působení stresu ale i celkové působení ČŠI v mateřské škole přináší několik dalších negativ. Některé učitelky uvádí, že inspekce pro ně znamenala narušení běžného chodu mateřské školy a cítily jakési omezení.

...možná jsme byly, jakože trošku omezené, protože oni měli zázemí u nás ve sborovně, kde jsme měly každá skříňky, boty, kde jsme si vařily kávu, prostě v tom našem zázemí učitelském, tak tam jsme jim to, jakože nechaly ty tři dny, že jsme se tam chodily jen převlékat. Tak v tom to bylo jako asi jiné, že jsme se tam nechtěly moc, jakože motat a zdržovat, protože tam měli rozdělané ty papíry a tak, tak jsem si tam vždycky jenom hodila bundu a šla jsem pryč...

...působilo to na mě tak, že jsem věděla, že se v té budově pohybuje někdo cizí, takže jsem si třeba i dávala pozor na svoje osobní věci...

Přestože se inspekce snaží co nejméně narušovat běžný chod mateřské školy, vždy se může objevit nějaký faktor, který více či méně režim MŠ omezí.

Konec obav a skutečná úleva přichází po odchodu inspekčního týmu. Bez ohledu na to, jaká je výsledná inspekční zpráva, učitelky zažívají pocit uvolnění.

...ulevilo se mi, poučila jsem se, věděla jsem, že se toho nemusím jako bát...

No tak já jsem řekla, jakože su ráda, že už to skončilo, to jsem řekla před všeckýma na rovinu, že su ráda, že to máme za sebou...

Pocity při odchodu inspekce se opět odrážejí od psychické odolnosti učitelek. Většina z nich pocítuje velkou úlevu a konec stresu.

Spadl kámen, úplně balvan! Né jako fakt já to prožívám, já su emoční člověk, takže hurá, výborné!

Některé učitelky pak zase s napětím očekávají výslednou inspekční zprávu a promítají si samy v sobě zážitky, které jim tato zkušenost přinesla. Úsměvným příkladem radosti z odchodu inspekce je výpověď učitelky, kde po ukončení hospitace uspořádali oslavu.

Jo, inspektorky vypadly a my jsme otevřely šampus, objednali jsme si tři pizzy (smích) a ředitelka nás pochválila, že jsme to zvládly...

Jak již bylo výše zmíněno, působení inspekce přináší jak svá negativa, tak i pozitiva, které učitelky reflektují po ukončení hospitace. Podle výsledné zprávy, výtek či pochvaly inspektorek se vytváří další pocity učitelek. Pokud jsou učitelky inspekcí hodnoceny kladně, logicky zažívají pocit uspokojení a hrdosti.

Řekla mně, že se ze mě klube kvalitní učitelka, takže to jsem byla moc ráda.

Když to dopadne dobře, tak je to příjemné, když vás pochválí jo, takové uvolnění a člověk má aj takové zadostiučinění, že je všechno v pořádku.

Některým učitelkám dokonce přináší takové zkušenosti, které mohou připívat k jejich profesnímu rozvoji.

...tak určitě je to velká zkušenost a hlavně jak po mě chtěli tu koncepci rozvoje školy, tak jako já sem nevěděla jak to napsat, protože jsem ani nic měnit nechtěla. Já jsem to v té době přebírala po kolegyni a chtěla jsem ten systém spíš udržet tak, jak to bylo, no ale nakonec jsem to nějak sepsala a bylo to dobré, takže jsem byla jako ráda a byla sem taková jako pyšná (smích) na sebe, že jsem to zvládla napsat.

Jako největší pozitiva a přínosy působení inspekce vidí učitelky především ve zkušenostech, které jim mohou inspektorky předat.

...spouště učitelkám to pomohlo, protože opravdu jim daly, ty inspektorky, ty rady...

Většina učitelek tedy berou ČŠI jako velký přínos. Jejich rady, návrhy a náměty jim mohou pomoci v jejich budoucí praxi. Za pozitivum berou také to, že se ujistí ve své dosavadní práci a mají tak zpětnou vazbu od skutečného odborníka.

5.4 Přístup inspektorek

Naše zkušenosti se utváří na základě určitého prožitku, poznání či praxe. Inspekční činnost České školní inspekce představuje ideální příležitost k vytváření nových zkušeností. Do mateřské školy najednou vstoupí cizí neznámé osoby. Nelze tedy s určitostí předpokládat, co od každého z nich můžeme čekat. Přesto se v některých případech stává, že učitelky mají povědomí o přístupu konkrétních inspektorek, a to především z doslechu.

...ona je známá jako nejprísnejší inspektorka v Jihomoravském kraji a já jsem ju měla. A ona působí strašně přísně a jakoby ten její výraz krutopřísný! Já jsem v ní viděla úplně věžeňskou dozorkyni na chodbě, ona prostě, ty ses na ni podívala a mělas strach, já jsem se jí fakt normálně bála (smích).

Z výpovědi učitelky je patrné, že neočekávala dobrý přístup inspektorky vzhledem k její pověsti. Svědčí o tom i následující komentář další učitelky.

Jo tu paní inspektorku předcházela taková ne moc dobrá pověst, hodně, hodně autoritativní, takže té, tam jsem se snažila připravit dobře, ale neuspěla jsem až tak jako, jak jsem si představovala a bohužel no. ...vím, že prostě někdo říkal, že je taková razantní.

Předcházející pověst inspektorek může zásadně ovlivnit vnímání učitelek, jejich obavy i přípravy. Je logické, že v případě negativních zkušeností s konkrétními inspektorkami, budou učitelky prožívat větší napětí a obavy z celého procesu hospitace.

Následující výpověď učitelky svědčí o tom, že pokud se inspektorky od začátku IČ snaží učitelky podpořit a uklidnit, celkové napětí ve školce i jednotlivých učitelek může klesnout.

Pokud se chovají, jakože všechno znají a že jsou nejlepší a že my nic nevíme nebo prostě tady takovým způsobem nadřazeným, tak určitě je to znát, než když přijde paní a řekne: jo v pohodě, my se jenom podíváme, buďte v klidu jo. Je to úplně o něčem jiném.

Stejně jako každá učitelka, tak i každá inspektorka přistupuje ke své profesi specifickým způsobem. Opět se zde odráží charakter jejich osobnosti. Na základě přístupu inspektorek tak vznikají pozitivní i negativní zážitky, které mohou zásadně ovlivnit vnímání učitelek a celkový názor na ČŠI.

...každá inspekce je jiná, každý ten člověk preferuje něco jiného, si myslím. Ve výsledku je to stejné, ale někomu se třeba můžu líbit víc, někomu míň.

O velmi negativním zážitku hovoří následující výpověď učitelky.

Byla hodně kritická a nemohla ani vstřebat to, že jsem jí chtěla trošku oponovat a bránit se, ale nepřipustila ani slovo. Okamžitě mě zastavila... já jsem se cítila tak trochu poškozená, protože sem si myslela, že děti nebyly až tak špatné, jako reagovaly celkem dobře a skladba toho celkového zaměstnání nebo průběh her, že to celkem bylo dobré, ale no bohužel to nevyšlo to podle ní až tak jako. Vytýkala mě třeba, že nespolutracujeme učitelky mezi sebou, což si vůbec neumím představit, jak můžete být dvě učitelky v jedné třídě a nespolutracovat jo, to tak nejde no, ale bohužel nešlo oponovat no.

Výše uvedená výpověď svědčí o naprosté nekompromisnosti, nadřazenosti a autoritativnosti inspektorky. Přehnaná kritika inspekce na učitelku, která v praxi působí již čtyřicet let, může i přes její bohaté zkušenosti působit demotivačně.

...vytýkala nám věci, které vůbec nebyly správné, a křičela na učitelku před dětma. To je úplně jako nevhodné, jako na inspektorku, aby se takhle chovala, vytýkala jí věci a takové úplně, to nebudu zacházet do podrobností jo, to nespadá do, to není prostě dobrá úroveň. Já vím, že ona mohla mít třeba znalosti jo, tak ale takovéto chování, aby před dětma ponižovala učitelku, křičela na ni, ty děti to vnímají a to je velice špatné, takže to je extra negativní zážitek.

Naprostým extrémem se zde jeví fakt, že inspektorka kritizovala učitelku před zraky dětí, které jsou velmi vnímavé. Děti se tak ocitají v situaci, kdy dochází ke shazování autority učitelky, ke které mají respekt a důvěru. Otázkou zde zůstává, zda bude dosavadní autorita učitelky u dětí po tomto zážitku zachována či nikoliv.

Inspektorka i přesto zde projevila snahu nabídnout učitelce radu a své zkušenosti, ovšem svým specifickým způsobem. Naprosto nekompromisně odmítala jakýkoliv názor učitelky. Striktní diktování požadavků beze snahy o sebemenší interakci s učitelkou, budí velmi negativní dojem. V tomto případě lze předpokládat, že učitelka bude návrhy inspektorky ignorovat a ve své budoucí praxi je nijak neuplatní.

...tady u té poslední to mě zaskočilo, že nepřipustila vůbec žádný názor jo, striktně prostě nevím, striktně prostě jak jsem řekla dvě věty tak hotovo, neexistuje, takhle to musí byt a tak to je a ona třeba snažila se mně tam nějaký námět, nebo říkala mi zkušenosti, jak byla na jiných inspekcích a jak tam to udělaly a tak, ale nemohla jsem se vůbec bránit nijak.

Nelze tedy pochybovat o tom, že zkušenost s takovým přístupem může mít trvalý dopad na psychiku učitelek. Opět zde záleží na osobnosti každé z nich a na tom, jak se s vlnou kritiky dokážou vyrovnat. Předchozí negativní zkušenost může logicky vyvolat větší obavy z další hospitace a zásadně ovlivnit jejich přípravu. Pokud si je učitelka ve své práci jistá, přesto však v očích inspektorky neuspěje, může ztratit chuť a motivaci k další snaze.

Dalším faktorem v neprofesionálním přístupu inspektorek se jeví jejich zaujatost. Následující výpověď svědčí o tom, že inspektorka měla již dopředu z doslechu vytvořeny předsudky a podle nich se odvíjely její reakce a chování.

...ta inspektorka měla na ni asi nějakou hlášku, jako bych řekla, že konkrétně, a tak tu učitelku znervóznila že... jako ani my jsme k ní, jako k té učitelce, neměly nějaký vřelý vztah, byla trošičku taková...jako ona perfektně jako pomůcky, ekologii, všechno uměla, ale byla taková jiná trošku no a některé děti se jí moc bály a ona dostala právě asi trošku na ňu nějaké echo, jako že ju trošku deprimovala tu učitelku. Jako ona ju vysloveně bych řekla, chtěla potopit...

Většina inspektorek však ke své profesi přistupuje profesionálně se snahou poradit či pomoci učitelkám. Proto z výpovědí učitelek vyplynulo několik pozitivních zážitků.

...potom jsme měli asi za nějakých pár let hospitaci a ta byla taková celkem příjemná, to byla paní učitelka, která byla normálně jako z praxe a stala se inspektorkou, a ta byla úplně hrozně příjemná, taková přátelská... takže dívala se prostě normálně na ten provoz, jak to funguje a nedělala žádné nějaké extra závěry, takže to bylo takové dost příjemné.

Z následující výpovědi plyne, že inspektorky měly zájem o přímou interakci s učitelkou. Pokud učitelka cítí, že cílem inspektorek není nijak učitelky poškodit či kritizovat, neváhají se na ně obrátit s dotazy.

...to už záleží na nich, jakože když vidíš, že ta inspektorka se s tebou chce bavit, navazuje s tebou kontakt, jakože aj mimo, že zrovna něco kontroluje, tak se jí neostýcháš něco zeptat, ale pokud tam sedí zařezaná jak pecka a píše si každou větu, tak to bych se jí asi na nic neptala (smích).

Když jsem třeba něco nevěděla, tak jsem se, jakože zpětně třeba bavila s paní inspektorkou na chodbě, že jsem si ju třeba já odchytila, tak mě třeba řekla že: né, dělala

jste to dobře nebo tady toto by mohlo fungovat trošku jinak, mohli byste to, jakože zdokonalit, ale jinak jakože je to v pořádku. Že sem se třeba ani nebála jí zeptat na něco, víš.

Přístupy inspektorek se tedy nepochybně liší. Liší se také jejich důslednost, kterou lze uvést na následujících dvou příkladech.

...všecko paní inspektorka potřebovala, každou maličkost si všimla, chtěla hned vysvětlit každou blbinu, do všeho rýpaly...různě chodila i na umývárnu, všecko sledovala až slidila jako (smích).

...vzaly si pouze moji přípravu, nechtěly vidět vlastně ani ty individuální vzdělávací plány ani portfolia dětí, nic. Vlastně ani TVP, opravdu si vzaly jen tu přípravu, kontrolovaly, jestli dělám to, co mám na papíře, jestli opravdu si plním ten plán. Takže spíš mě jen překvapilo, že nechtěly nic víc, jen toto.

Zatímco v prvním případě inspektorky kontrolovaly veškerou dokumentaci a požadovaly vysvětlení u každé nesrovnalosti, v druhém případě projevíly zájem pouze o písemnou přípravu učitele a její plnění.

Z výpovědí několika učitelek vyplývá, že některé inspektorky nenápadným způsobem zjišťují informace o chodu mateřské školy přímo od dětí. Tyto získané informace pak využívají ve svém závěrečném hodnocení. Participace dětí tudíž hraje významnou roli v inspekčním procesu, vzhledem k tomu, že děti v tomto věku jsou velmi upřímné.

...ona se ptala i dětí, jako jednotlivě si je brala a vyptávala se jich...

...ona šla za dětma a mluvila s něma, ona se od nich podozřívala, jo a z toho vlastně se dozvěděla, pochopila, jestli se tam pracuje a jestli se děti něco naučily a tak...

K získávání potřebných informací však inspektorky nevyžívají pouze děti, ale také vedení školy a ostatní zaměstnanci.

...pak se třeba i ptají někoho, když potřebujou vědět, především ředitelky že, když potřebujou o nějakém tom zaměstnanci něco vědět.

...doslechla jsem se, že jakoby vyzvídali a na nás jakoby že třeba na mě kladli jako názor, který se dozvěděli...prostě takové, že mně bylo jasné, že jim to někdo řekl... ale tak jako jasné, že oni to chtěou nějak prošetřit...

Závažnost takto zjištěných informací pak zůstává na zvážení inspektorek, zda budou nebo nebudou danou věc dále řešit.

V současné době do mateřských škol dochází inspekční tým, který se obvykle skládá ze dvou až tří inspektorů, jejichž přítomnost je ve většině případů zcela nenápadná. Velmi zajímavé srovnání přináší výpověď učitelky, která zažila inspekční činnost již před rokem 1989, tedy za komunistického režimu.

...ono za těch komunistů to bylo jako takové přísnější jako, asi jako takové tvrdší, to vlastně byla celá školka v pozoru... všichni byli vystresovaní, jako všichni, protože tam nepřijela jen paní inspektorka, ale přijelo tam třeba 30 učitelek na hospitaci...sešlo se 30 učitelek z okresů a přijely inspektorky dvě nebo tři a prostě v té školce ta jedna učitelka měla tu hospitaci jo a pak se to hodnotilo a tak no.

Inspekční činnost takového rozsahu nepochybně vyvolává mnohem větší strach, obavy a přípravu. Přítomnost tolika lidí zcela jistě negativně působilo na děti a jejich reakce. Otázkou zde tedy zůstává, zda závěry inspekce a hodnocení, při takovém narušení běžného režimu mateřské školy, bylo objektivní. Hospitace byla v době komunistického režimu mnohem přísnější a náročnější, než v současné době. Přesto zde lze najít klady a přínosy.

...k něčemu to bylo, že ta školka se celá jako tak dala na pořádek, jo úklidy se dělaly a všechno možné...

Proces inspekční činnosti v dnešní době je bez pochyby také náročný, ale ve srovnání s obdobím před rokem 1989 je především více přizpůsoben k tomu, aby zásadně nenarušoval běžný chod mateřské školy.

5.5 Odras inspekčních závěrů v pedagogické činnosti

Jak již bylo zmíněno v kapitole „5.2 Očekávání učitelek“, inspekce ve svých závěrech stanovuje různá doporučení. Učitelé mimo to získávají od inspekčního týmu zpětnou vazbu o jejich dosavadní práci. Zde se nabízí možnost reflexe učitelek ve svém profesním portfoliu. Zajímavým zjištěním byl fakt, že ani jeden z participantů nevedl variantu osobní písemné reflexe ani vedení profesního portfolia.

Ne, netvořím si portfolio. Já si to prostě srovnám sama v sobě, ujasním si priority a co je třeba, co už tak třeba není, ale že bych takhle nějak to dál řešila jako to ne.

Jako já si zapisuju závěry ode všad, co mě kde napadne, aj když jsem na přednášce na vysoké a týče se to úplně něčeho jiného a napadne mě to, tak si píšu všechny možné poznatky takhle, ale teďka jako tu inspekci jsem si nezapsala nic.

Sebehodnocení, zpětná vazba od vedení školy i inspekce a rozbor inspekční zprávy se objevují především při poradách po ukončení inspekční činnosti. Učitelky zde mají možnost diskutovat o celém průběhu hospitace, sdělit si navzájem své pocity a dojmy a rozebírat zjištěná fakta.

Ředitelka nás pochválila, že jsme to zvládly a řekla nám vlastně jakoby ty závěry jako té inspekční zprávy, jakože co teda ty inspektory zkontrolovaly, na co si dávat příště pozor, nebo co naopak bylo super, a tak jakože jsme si vykládali. Každá jsme si zhodnotily ten den jo...takže každá jsme si jako vylily to srdíčko svoje, víš, že jsme jí řekly, jak to bylo, protože ona u toho pokaždé nebyla že, jsme jako každá řekly tu svoji sebeevaluaci.

Tato zpětná vazba nejen od vedení, ale také ze strany inspekce, ovlivňuje to, jak učitelky ve výsledku přenáší závěry do své pedagogické činnosti.

Já si myslím, že jako každý si vzal osobně k srdci asi to, co mu řekli, a snažil se zlepšit.

Učitelky považují za přenos do pedagogické činnosti především to, že si z celého procesu inspekční činnosti vezmou ponaučení, věcné rady a ty se po té snaží uplatnit v budoucí praxi. Zajímavým faktem je, že ve většině případů učitelky hodnotí dané doporučení dle vlastního úsudku. Pokud považují radu za věcnou a přínosnou, snaží se ji efektivně uplatnit. V opačném případě zřejmě zůstává dosavadní práce beze změn.

No tak člověk si z toho musí vzít nějaké ponaučení, protože ono se to potom rozebírá taky s paní ředitelkou jo, mezi děvčatama, kolegyněma se povídá jo, co bylo dobré a co ne a co by bylo vhodné, co poradila, takže člověk se snaží nějak zhodnotit, aby to využil ještě pro tu práci jako tak, když vím, že mně poradila dobře, tak to беру a snažím se to tak nějak uplatnit.

A nevím, tak co jsem si odnesla...Určitě je to jako ta zkušenost, že jsem to zažila a maximálně to, že byly tam třeba nějaké věci, něco ve smyslu dbát jakože větší bezpečnosti

na školní zahradě jsme tam měly, ale tak jako co jsem si z toho odnesla...Akorát asi prostě dobrý pocit, jakože jsem to zažila no. Jinak asi velice nic.

Inspekční závěry a doporučení mohou také zásadně ovlivnit chod celé mateřské školy nebo mohou proběhnout zásadní změny. Jak již bylo uvedeno na příkladech v kapitole „5.2 Očekávání učitelek“, závěry hospitace mohou mít jak negativní, tak pozitivní dopad. Zde můžeme uvést další příklad, kdy ředitelka školy neunesla kritiku inspekce.

Paní ředitelka se nám hroutila a snažila se nás donutit podepsat papír, což jako donutila, že je nejlepší paní ředitelka na světě... Tak postupem toho ubíhajícího času se paní ředitelka snažila překopat spoustu věcí, ale ba naopak si myslím, že kdyby ted'kom došla ta inspekce, tak nebudou zase znovu spokojení. Oni totiž spokojení nebyli. Ale né ani s prací jako nás, učitelů, ale s její prací. A aby se naše vedení hroutilo, když ty námítky té inspekce nebyly útočné a bral to někdo moc osobně, což nemá, tak to nedávalo moc dobrý příklad.

Z výpovědi této učitelky je zřejmé, že kritika inspekce měla negativní dopad zejména na pozdější atmosféru a fungování mateřské školy.

...abych psala dotazníky třeba ve výsledku, které si paní ředitelka zjišťuje, kdo má jaké písmo... a potom s tím člověka, ve výsledku to musím říct tak škaredě, šikanovat, tak si myslím, že je to velmi nelidské.

V tomto případě bylo tedy působení inspekce v mateřské škole velmi razantní. Vina však nebyla na straně inspekce, nýbrž na straně ředitelky. V jiných mateřských školách na základě doporučení inspekce taktéž probíhaly změny, které ovšem nebyly tak zásadní.

... ona vlastně žádné výhrady neměla, takže jsme mohli jet dál podle toho, jak jsme byli zvyklí...akorát tam byly nějaké rozpisy, organizace, a kritéria o přijetí dětí, tak tam se jednalo o maličkosti a naše vnitřní směrnice...Tak se tam dělaly takové jako kosmetické úpravy, dokonce i školní řád zůstal tak jak byl. To dokonce říkala, že tam máme věci, které jsou specifické pro školku a specifické pro naši školu, že to máme dobře zpracované...Akorát jsme potom aktualizovali údaje na webu, tam bylo ještě po tom, tam byl zádrhel trošku, že jsme neměli aktualizované všechny údaje, protože se tu hodně měnily učitelky, takže personální zajištění, nějaká úplata za vzdělávání, že tam byla z loňského roku a tak...

Celkový dopad na chod mateřské školy, klima a její fungování je tedy ovlivněno nejen doporučením inspekce, ale především osobností každé učitelky. Pokud učitelka či vedení školy nedokáže přijmout konstruktivní, byť i negativní kritiku a konat na základě doporučení, nelze zaručit, že celkové fungování mateřské školy bude směřovat k větší kvalitě a efektivitě, což je jedním ze záměrů České školní inspekce.

5.6 Doporučení do praxe

Na základě zjištěných faktů lze do praxe nabídnout několik doporučení, která mohou posloužit především začínajícím učitelům nebo pomoci zmírnit obavy učitelů před první inspekční hospitací:

- Pečlivě a zodpovědně přistupovat ke své profesi již od začátku praxe.
- Průběžně si doplňovat povinnou dokumentaci.
- Zjistit si, na co se inspekce zaměřuje a co všechno kontroluje.
- Pozitivní přístup – vnímat hospitaci jako přínos.
- Zachovat klid a zbytečně se nestresovat.
- Být sám sebou.
- Pracovat přirozeně.
- Nepřetvařovat se.
- Nesnažit se na inspekci příliš zapůsobit – zbytečné množství didaktických aktivit může uškodit.
- Být si jistá ve své práci.
- Přijmout pozitivní i negativní kritiku.
- Nebát se zeptat.
- Spolupracovat s kolegyněmi a vzájemně se podporovat.
- Nebát se vyjádřit svůj názor.

Tato doporučení však nezaručují hladký průběh hospitační kontroly. Vždy záleží a bude záležet na přístupu učitelek, vedení školy a také na přístupu inspektorek. Působení stresu je vždy nevyzpytatelné a hodně záleží na psychické odolnosti učitelky. V každém případě je však nejdůležitější pracovat pečlivě a poctivě již od začátku praxe, nepřetvařovat se a umět přijímat konstruktivní kritiku. Pokud si učitelky poctivě vedou povinnou dokumentaci, mají zpětnou vazbu na základě hospitace ze strany vedení školy,

mají kladný vztah k dětem a jsou si ve své práci jisté, pak by jejich případné obavy z inspekční činnosti měly být minimální.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Závěrem lze konstatovat, že na percepci inspekční činnosti učitelkami mateřských škol se podílí několik faktorů, které přináší jak pozitiva, tak i negativa.

Mezi nejčastější formy přípravy učitelek na hospitační činnost patří:

- Příprava a kontrola veškeré povinné dokumentace.
- Úprava prostředí mateřské školy.
- Snaha o vylepšení či obohacení přípravy na didakticky zaměřenou činnost.

Zatímco učitelky, které inspekci zažívaly poprvé, se snažily své přípravy vylepšit a zapůsobit na inspekční tým, většina starších učitelek upřednostňovala spíše přirozenou práci. S přípravou na IČ v některých případech pomohly začínajícím učitelkám i starší kolegyně. Velkou roli zde hraje také sebevědomí učitelky.

Zkušenosti jednotlivých učitelek s inspekcí se velmi výrazně lišily. Učitelky popisovaly pozitivní i velmi negativní zkušenosti s přístupem inspektorek. Náš výzkum ukazuje, že:

- Inspektorky mohou učitelkám poradit, pomoci a ujasnit informace.
- Každá inspektorka přistupuje ke své profesi individuálně a od jejich (ne)profesionálního přístupu se odvíjí průběh celé inspekční činnosti.
- Většinu inspektorek předchází určitá pověst, na základě které se učitelka snaží více či méně na IČ připravit.
- Inspektorky mohou mít vytvořeny předsudky nebo být zaujaté.

Otázkou zde zůstává, v jaké míře profesionality inspektorky dokážou hodnotit učitelky a zda je toto hodnocení objektivní. To samé však platí v přístupu samotných učitelek.

Působení ČŠI v MŠ vnímaly učitelky odlišně. Nejčastěji interpretovaly ČŠI jako:

- dobrou zkušenost, obohacení a osobní přínos
- spíše konzultační, nikoli kontrolní orgán
- několikadenní zátěžovou a stresovou situaci
- očekávání rady a pomoci
- očekávání řešení problémů v MŠ

Vnímání a pohled na ČŠI se však u učitelek lišil na základě jejich očekávání, průběhu a závěrů inspekčního týmu. Na základě těchto závěrů a doporučení se učitelky nejčastěji snaží:

- ponaučit
- přebrat věcné rady a uplatnit je ve své budoucí praxi

Jak ukazuje náš výzkum, závěry inspekční činnosti mohou:

- ovlivnit chod a klima mateřské školy (pozitivně i negativně)
- přinést učitelkám doporučení a rady pro budoucí praxi

Zásadním faktorem, který ovlivňoval percepci učitelek a celý průběh inspekční činnosti, byl stres. Opět je zde nutné podotknout, že záleží především na osobnosti každé učitelky a na její schopnosti vyrovnávat se se zátěžovou situací. Působení stresu se může projevit v chování učitelky i dětí a odrazit se může i v celkové atmosféře mateřské školy. Bez ohledu na to, kolik má učitelka zkušeností a jak dlouho se pohybuje v praxi. Jak již bylo zmíněno, působení stresu je vždy velmi nevyzpytatelné a vždy může vyvolat pocit nervozity a obavy ze zklamání.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme zdůvodnili zavádění autoevaluace do mateřských škol a její souvislost s hodnocením České školní inspekce. Dále jsme se zaměřili na učitele a mateřské školy v procesu kontroly i hodnocení a vnímání takové situace z psychologického hlediska. Vymezili jsme činnost, obsah a náplň práce České školní inspekce obecně i ve vztahu k mateřským školám a učitelkám.

Percepce působení České školní inspekce učitelkami mateřských škol se odvíjí především od jejich očekávání a jeho (ne)naplnění, přípravy, emocionálně osobnostního ladění učitelky a přístupu inspektorek. Zjištěná fakta našeho výzkumu mohou pomoci především učitelkám, které inspekční činnost nikdy nezažily. Přináší výpovědi učitelů s různou délkou praxe, a tudíž i množství různých názorů, zkušeností a doporučení, které mohou pomoci učitelkám eliminovat případný strach a obavy z inspekční hospitace. Učitelkám zároveň mohou přinést ucelené poznatky o náplni práce České školní inspekce.

Velký přínos má práce především pro mě osobně. Pomohla mi vytvořit si představu o průběhu inspekční činnosti a především mi přinesla hloubkové poznání náplně práce a kompetencí České školní inspekce.

Limitem výzkumu je nízký počet respondentů, tudíž jeho výsledky nelze zobecnit na všechny učitelky mateřských škol. Výzkum zároveň ukazuje, že percepce učitelek je v tomto směru velmi subjektivní a odráží se především od povahy každé z nich. Přesto se však našlo několik aspektů, ve kterých se shodují jak začínající učitelky, tak učitelky s delší praxí.

Závěrem lze konstatovat, že ČŠI je kontrolní orgán, jehož cílem není mateřskou školu či učitelky poškodit, nýbrž pomoci při zkvalitňování vzdělávacího procesu. Toho by si měly být učitelky vědomy. Ke své práci však musí přistupovat profesionálně a poctivě a především musí mít kladný vztah k dětem, protože ten představuje základ pro kvalitní a efektivní vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] Česká školní inspekce. *Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání, modifikace pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha, 2016. 121 s. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.csicr.cz/html/Kriteria_2016_17/flipviewerxpress.html>.

[2] Česká školní inspekce. *Základní informace o České školní inspekci* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>>.

[3] Česká školní inspekce. *Základní vymezení činnosti, obsahu a forem práce České školní inspekce* [online]. Praha, 2016. 10 s. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.csicr.cz/getattachment/c4db61c9-d9f2-4172-81ec-ccafed154177>>.

[4] FINDLATER, Sarah. *How to survive an Ofsted Inspection*. London: Bloomsbury publishing, 2015. ISBN 9781472911063.

[5] JIREČKOVÁ, Ilona. Kritéria kvality školy z pohledu České školní inspekce a systémů řízení kvality ISO a CAF. *Pedagogická orientace*. 2011, **21**(1), 70-84.

[6] KATZOVÁ, Pavla. *Školský zákon: komentář*. Praha: ASPI, 2008. Komentáře (ASPI). ISBN 978-80-7357-412-3.

[7] KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: CERM, 2000. ISBN 8072041568.

[8] KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787744.

[9] MACBEATH, John E. C., POL, Milan, ed. *Serena, aneb, Autoevaluace škol v Evropě*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 2006. ISBN 80-902614-8-5.

[10] MAZÁČOVÁ, Nataša. *Pedagogická praxe*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-673-4. Dostupné z WWW: <http://uprps.pdf.cuni.cz/UPRPS-353-version1-pedagogicka_praxe.pdf>.

[11] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80 211 0372 8. Dostupné z WWW: <<file:///C:/Users/uzivatel/Desktop/Downloads/bilakniha.pdf>>.

[12] Národní soustava povolání. *Katalog: Učitel mateřské školy* [online]. 2008 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z WWW: <http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=30417&kod_sm1=11>.

[13] PARMOVÁ, Libuše. *Strategie České školní inspekce*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2010. ISBN 9788073141875.

[14] PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti. 2.*, přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 9788024756462.

[15] POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana. *Autoevaluace v praxi českých škol*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2011. ISBN 978-80-86856-91-9.

[16] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník. 7.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

[17] PRŮCHA, Jan. *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 9788075523235.

[18] SPLAVCOVÁ, Hana a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2016. 47 s. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/uzivatel/Desktop/Downloads/RVP%20PV_%20160805_DEF_MSMT.pdf>.

[19] STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071783765.

[20] STUHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071785539.

[21] SYSLOVÁ, Zora. *Autoevaluace v mateřské škole: cesta ke kvalitě vzdělávání*. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026201830.

[22] SYSLOVÁ, Zora, ed. *Rozvoj profesních a mentorských dovedností učitelů mateřských škol*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 9788021078819.

[23] SYSLOVÁ, Zora. *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi: Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-84759.

[24] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.

[25] VÁGNEROVÁ, Marie. *Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024632681.

[26] Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání: Školský zákon. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z WWW: <file:///C:/Users/uzivatel/Desktop/Downloads/skolskyzakon-1.1.2017.pdf>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČŠI	Česká školní inspekce.
IČ	Inspekční činnost.
MŠ	Mateřská škola.
NSP	Národní soustava povolání.
RVP	Rámcový vzdělávací program.
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.
ŠVP	Školní vzdělávací program.
TVP	Třídní vzdělávací program.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1- <i>Schéma kategorií (Zdroj: vlastní)</i>	31
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Interview s učitelkou mateřské školy
- P II Písemný souhlas s poskytnutím interview

PŘÍLOHA P I: INTERVIEW S UČITELKOU MATEŘSKÉ ŠKOLY

Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

V mateřské škole pracuji, to vám řeknu přesně, od 1. 9. 1977.

Tak že to už je 40 let, že?

Ano.

Vzpomenete si, kolikrát jste zažila inspekční hospitaci?

To vám úplně přesně neřeknu, ale když to člověk vezme tak zhruba tak, možná tak, já to tak neodhadnu, 5,6 krát? No tak nějak.

Takže zažila jste ji už několikrát, vzpomenete si podrobněji třeba na tu poslední?

Tak na tu poslední si vzpomínám jakš takš dobře.

Co vám proběhlo nebo proběhne hlavou, když se dozvíte, že inspekce má přijít, resp. když se ohlásí, že přijde?

No tak nic dobrého vím, že mě nečeká. Že se budu muset nějak asi připravit důsledně, a to víte, vždycky ty obavy nějaké jsou, no ale tak jako trochu takové obavy vždycky jo, jak to dopadne, jestli budu kladně nebo záporně hodnocená nebo jestli to zvládnu s dětma jo, jak budou děti vůbec reagovat a no takže trošku s obavami. Ale né úplně že by člověk jako, protože už jakési ty zkušenosti jsou, takže není to úplně jako taková nějaká velká obava, ale tak vždycky musí nějaká obava být, aby se člověk jaksi trošku vzchopil a dokázal se připravit.

Čas, kdy se inspekce ohlašuje dopředu, stačí Vám k tomu, abyste se dobře připravila?

No já myslím, že ano. Nevím, jako jak dlouho se ta inspekce hlásila, myslím, že byla nahlášená měsíc, no mně se zdá, že měsíc dopředu, jako né úplně přesné datum jo, řekli třeba v dubnu jo, ale měsíc předtím byla ohlášená.

No oni se vlastně mohou ohlašovat minimálně tři dny před jejich příchodem, a to někomu třeba nestačí.

Ano, když už je to určité datum jo, tak potom třeba řeknou jo, že tyto dny vás budou kontrolovat, ale jinak je to tak ten měsíc.

Takže Vám to takto stačí na tu přípravu?

No já myslím, že ano.

Co od inspekce očekáváte?

Co očekávám jo? No tak jako aby zhodnotili trochu tu práci, jestli vlastně se to dělá v souladu s tím výchovným programem a jestli se něco ty děti, jestli z toho vyplyne, že ty děti už se něco naučily, jestli já jsem je něco naučila a takové trošku zhodnocení od nich že, možná že i nějaká rada taky no a tak. Tak já myslím, že vcelku bych řekla, že je to porada, jako ne vyloženě kontrola na učitelku ale takhle celkově zhodnotit, jak to vypadá, jak se tam pracuje s těma dětma, spíš poradit ne vyloženě kontrolovat. Ale kontrola musí být, bez kontroly není nic.

Jak Vy osobně se na tu inspekci připravujete?

No takže musím mít připravený, musím vycházet z toho našeho plánu, měsíční nebo co máme ten projekt, potom co máme na týden naplánováno, takže potom si musím připravit ten úkol aby byl, aby vycházel z toho všeho a aby odpovídal jako těm daným úkolům, které jsou jako takové ty všeobecné no a pak už začnu jako vyhledávat si, první si to v hlavě jako tak jak by to asi mohlo vypadat, a co by tam mohlo to obsahovat ta příprava a potom už postupně si začnu vyhledávat různé takové ty náměty, a tak nějak.

Jste třeba více vystresovaná, když ta inspekce je ve školce nebo jak to celkově vnímáte?

Tak já myslím, že vždycky člověk má nějakou takovou trému, jako nevím, jestli jak kdo je suverén, ale trochu takové, jako ta tréma je, ale ono potom, když už se s těma dětma začnou plnit ty úkoly, tak to z člověka jak když opadá jo, a už potom jako to není takové nějaké, prostě předvádím svoji normální práci, takže tak nějak.

A třeba, když si vzpomenete na úplně první inspekci, měla jste z toho strach hodně?

No tak možná v těch mladších letech asi jo, úplně jako vyloženě strach ne, ale takové ty obavy a tréma, protože člověk je mladý, nezkušený a neví ještě všechno jak by to mělo být, jak to dělat, jak děti zareagují, tam je to vždycky nevyzpytatelné, no ale tak, v tom roku když jsem nastoupila, ta inspekce byla potom až za delší dobu, nebylo to nějakých pár let, ono člověk když třeba prodělává tu hospitaci od paní ředitelky, takže už ví, co to asi obnáší a tak, ale trochu ta obava byla no. No to je tak vždycky.

Vy jste říkala, že máte několik hospitací za sebou, jaké byste řekla, že máte zkušenosti s inspektory?

No tak zkušenosti no, ono za těch komunistů to bylo jako takové přísnější jako, asi jako takové tvrdší, to vlastně byla celá školka v pozoru jak když, ale pak jsme říkali, že k něčemu to bylo, že ta školka se celá jako tak dala na pořádek, jo úklidy se dělaly a všechno možné, ale všichni byli vystresovaní, jako všichni, protože tam nepřijela jen paní inspektorka, ale přijelo tam třeba 30 učitelek na hospitaci jo, a tak, no ale po roku 1989 potom jsme měli asi za nějakých pár let hospitaci a ta byla taková celkem příjemná, to byla paní učitelka, která byla normálně jako z praxe a stala se inspektorkou, a ta byla úplně hrozně příjemná, taková přátelská a nedělala vyloženě hospitaci, jakože se dívala na ty jednotlivé cvičení jo a ty zaměstnání, ale ona šla za dětma a mluvila s něma, ona se od nich podozřívala, jo a z toho vlastně se dozvěděla, pochopila, jestli se tam pracuje a jestli se děti něco naučily a tak, takže dívala se prostě normálně na ten provoz, jak to funguje a nedělala žádné nějaké extra závěry, takže to bylo takové dost příjemné a takovou ne dobrou vzpomínku mám na tu poslední. Jo tu paní inspektorku předcházela taková ne moc dobrá pověst, hodně, hodně autoritativní, takže té, tam jsem se snažila připravit dobře, ale neuspěla jsem až tak jako, jak jsem si představovala a bohužel no.

Byla hodně kritická?

Byla hodně kritická a nemohla ani vstřebat to, že jsem jí chtěla trošku oponovat a bránit se, ale nepřipustila ani slovo. Okamžitě mě zastavila.

Takže nekompromisní.

Ano, nekompromisně a já jsem se cítila tak trochu poškozená, protože sem si myslela, že děti nebyly až tak špatné, jako reagovaly celkem dobře a skladba toho celkového zaměstnání nebo průběh her, že to celkem bylo dobré, ale no bohužel to nevyšlo to podle ní až tak jako. Vytýkala mě třeba, že nespolupracujeme učitelky mezi sebou, což si vůbec neumím představit, jak můžete být dvě učitelky v jedné třídě a nespolupracovat jo, to tak nejde no, ale bohužel nešlo oponovat no.

Tak bohužel i takové případy se stávají... Vedete si Vy osobně nějaké portfolio, kde byste si refleктоvala závěry z té inspekční činnosti?

Ne, no tak tady z těchto (smích), člověkoví to asi hodně utkví v hlavě tady to, pokud' je to nějaké dost pozitivní nebo negativní. Tyto dvě, když srovnám, tu co sem vám říkala, že bylo kladné a tady s tímto posledním, takže to mě hlavně v hlavně utkvělo, ale vyloženě jako že bych si dělala nějaké zápisy tak to ne.

Měli jste třeba nebo míváte s kolegyněmi nějakou poradou před tím, než inspekce do školky přijde?

Ano, ano jako je tam taková porada. Třeba paní ředitelka taky přišla za mnou dopředu a řekla: máš připravené něco jo? jak to budeš mít? Jo a nechala mě jako samostatně, abych si to podle sebe udělala, takže jo.

Je něco co vás během vaší praxe překvapilo nebo zaskočilo ze strany inspekce?

No tak jak říkám, tady u té poslední. U těch předchozích tam jako už to tak nevnímám, ale jako tady u té poslední to mě zaskočilo, že nepřipustila vůbec žádný názor jo, striktně prostě nevím, striktně prostě jak jsem řekla dvě věty tak hotovo, neexistuje, takhle to musí být a tak to je a ona třeba snažila se mně tam nějaký námět, nebo říkala mi zkušenosti, jak byla na jiných inspekcích a jak tam to udělaly a tak, ale nemohla jsem se vůbec bránit nijak.

Máte představu o tom, co všechno vlastně inspekce kontroluje, na co se zaměřuje? Zkoumala jste to někdy podrobně?

Ne, úplně podrobně ne, ale člověk ví, že oni si můžou projít všechno, můžou jako sledovat všechny možné oblasti z toho výchovného programu a ne jenom z toho, ale dívají se i jak je třída upravená, jaké jsou výstavky, jaké aktivity děláme jo, oni sledují úplně všechno. Řečový projev, všechno.

Dokázala byste vyjmenovat nějaké klady nebo zápory toho, že inspekce dochází do školek?

No tak jako určitě nějaká kontrola musí být jo, bez toho to nejde, protože to by asi šlo směrem dolů. Takže asi jako je to potřeba a nebýt, asi by bylo vhodné, nebýt tak striktní, přikázat jako takhle to musí být, spíš prostě poradit a takovou prostě přátelskou formou, takový rozhovor, jako můžu vyslechnout názory negativní, ale přijat jako i z druhé strany něco že, takže takhle nějak.

A nějaké zápory?

Zápory no tak co teda tahle paní inspektorka co byla u nás, tak už byla podruhé a tehdy myslím u nás byla tehdy po první, my jsme vlastně dvě školky, a u nás byl už někdo druhý a vím, že prostě někdo říkal, že je taková razantní a vytýkala nám věci, které vůbec nebyly správné, a křičela na učitelku před dětma. To je úplně jako nevhodné, jako na inspektorku, aby se takhle chovala, vytýkala jí věci a takové úplně, to nebudu zacházet do podrobností

jo, to nespadá do, to není prostě dobrá úroveň. Já vím, že ona mohla mít třeba znalosti jo, tak ale takovéto chování, aby před dětma ponižovala učitelku, křičela na ni, ty děti to vnímají a to je velice špatné, takže to je extra negativní zážitek.

Ještě mě zaujalo, jak jste říkala, že ta inspekce před rokem 1989 byla jiná, kdybyste to měla srovnat, jak to byla dříve a jak je to teď? Co je podle Vás lepší?

No tak ty tehdejší, no tehdejší úplně inspekce, že jo já jsem třeba neměla, tehdy se ty inspekce dělaly no už nevím přesně, jestli došla jedna inspektorka jenom nebo jestli jsme tam měli, víte, to se dělaly ty hospitace, že se sešlo 30 učitelek z okresů a přijely inspektorky dvě nebo tři a prostě v té školce ta jedna učitelka měla tu hospitaci jo a pak se to hodnotilo a tak no. Takže ono to taky k něčemu bylo a možná že to nebylo až tak tvrdé možná. Ono jak kdy, každá učitelka zažila jinou tu inspektorku jo, taky vím že kolegyně mně říkaly, že to měly nepříjemné, jedna kolegyně vím, ta vždycky, když jsme čekaly tu inspekci, tak už se dívala za oknem pozorovala po chodníku když už přichází, už celá vyklepaná jo, takže byly asi takové ty obavy dost špatné z toho jako to bude a jestli náhodou nebude nějaký postih nebo tak něco. Ale zas když to člověk srovná tak, asi spíš by to, jako já musím jako vyřadit tady tu poslední inspektorku a když to srovnám jako jo bez této poslední, tak jako si myslím, že tady teď jako je to asi lepší, je to takové víc pro ty děti vhodnější a nevím, co bych ještě řekla k tomu.

Když se vlastně Vy chystáte na tu inspekci a chystáte si přípravy, snažíte se to nějak vylepšit, vyšperkovat kvůli tomu, že přijde inspekce nebo se chováte a chystáte vlastně úplně stejně jako běžně?

No tak já musím říct, že člověk se snaží tam přidat nějakých těch aktivit ale jako není to nějak zase až takové, že by to úplně, že by ten jeden den muselo být něco extra, ale asi je to průběžně takové normální, tak jak je normální běžný den. Možná že jako něco se tam ještě, člověk hledá víc v těch námětech, čím by to ještě obohatil, ale normálně asi je to stejné tak, jak se pracuje.

A cítíte se i stejně, jako když tam žádná inspekce není?

No tak vzhledem k tomu, že vím, že je to inspektorka, tak jakýsi ten pocit, ale jak jsem říkala asi hlavně z toho počátku a potom, když už s těma dětma pracujete, tak potom už jde jako normálně.

Máte obavy z další inspekce?

Tak, já už asi nemám až takové velké obavy, protože přece jen už mám něco nastřádáno a i kdyby to nedopadlo úplně ideálně, tak už mě to nebude tak trápit jo. Tady ta poslední, ta mě dost žrala, abych řekla pravdu, protože jsem se cítila ukřivděná, a no ale já sem se s tím srovnala jako. Ale zapomenout se na to nedá no. Ale tak obavy už nějaké další až takové nemám.

Co si myslíte, že je důležité pro učitelky, aby byly dobře připraveny na inspekční činnost?

No to je právě to, že aby pracovaly poctivě, aby si nemyslely, že když přijde inspekce, že musí ukázat něco extra a potom ty další dny je to úplně obyčejné, aby si ty děti vedly tak úplně od začátku, protože inspekce může přijít nejenom v půlce, ale i v červnu a v květnu a tak už je potom vidět, jestli ty děti vedete nebo ne, takže pracovat jako každý den poctivě a připravovat se, je to důležité.

Přenášíte nějak to, co Vám inspekce řekne, do své pedagogické činnosti?

No tak člověk si z toho musí vzít nějaké ponaučení, protože ono se to potom rozebírá taky s paní ředitelkou jo, mezi děvčatama, kolegyněma se povídá jo, co bylo dobré a co ne a co by bylo vhodné, co poradila, takže člověk se snaží nějak zhodnotit, aby to využil ještě pro tu práci jako tak, když vím, že mně poradila dobře, tak to беру a snažím se to tak nějak uplatnit

PŘÍLOHA P II: PÍSEMNÝ SOUHLAS S POSKYTNUTÍM INTERVIEW

Souhlasím s poskytnutím interview studentce Martině Gajdošíkové, narozené 29.09.1994 ve Zlíně (studující na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně) za účelem zpracování výzkumu v bakalářské práci na téma „Percepce inspekční činnosti učitelkami mateřských škol“. Vedoucím bakalářské práce je doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.

Jsem si vědom/a, že poskytované údaje jsou zaznamenávány na diktafon a po doslovném přepisu do písemné podoby budou dále sloužit ke zpracování výzkumu v bakalářské práci výše zmíněné studentky.

Beru na vědomí, že poskytnuté údaje mohou být v písemné podobě citovány v bakalářské práci výše zmíněné studentky.

Studentka zaručila anonymní zpracování všech poskytnutých údajů (v bakalářské práci se nebude vyskytovat jméno ani pracoviště respondentů). Dále zaručila, že poskytnuté údaje nebudou jinak šířeny a budou sloužit výhradně ke zpracování výzkumu v bakalářské práci.

Datum 21. 10. 2016

Podpis: